

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

Verneplan 1
for eventyrskoger i Oslomarka

NATURVERNFORBUNDET I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

VERNEPLAN I FOR EVENTYRSKOGER I MARKA

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) fremmer med dette forslag om vern av følgende 12 områder i Marka med hjemmel i Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) og denne lovs paragraf 11 om særskilt vern av friluftsområder:

- Langvassbrenna i Jevnaker
- Spålsberget i Ringerike
- Kjerringkollen i Ringerike
- Velohøgda i Ringerike
- Haklomana i Oslo
- Kobberhaugen i Oslo (kjerneområdet)
- Vindernhøgda - Dølerudhøgda i Oslo
- Svartdalen i Oslo
- Nordre Langvann – Griseputten i Nittedal og Oslo
- Trollvann – Grefsenkollen i Oslo
- Småvasslia – Verkensmosan - Blåfjell i Asker og Spikkestad
- Øskjevallsbrenna – Bukkelia i Hole

De 12 foreslåtte områdene utgjør alle svært verneverdige områder ut fra sine opplevelsesverdier. Områdenes verdier er kartlagt gjennom NOAs registrering av eventyrskoger, og supplert med særskilt dokumentasjon i forbindelse med utarbeidelse av dette verneforslaget. Tilsammen utgjør de 12 områdene ca 15.000 dekar totalareal.

Da områdenes kvalitet lett kan ødelegges, ber NOA om at områdene underlegges en *midlertidig beskyttelse mens forslagene behandles*, jfr. Markalovens § 11, 2. avsnitt.

Herværende verneforslag overrekkes som det første verneforslag med hjemmel i Markaloven direkte til miljøvernministeren, men sendes også til ”rette instans” for slike saker: Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

NOA takker alle som har medvirket til eventyrskogregistreringene og til denne verneplanen. Utallige timer er lagt ned i felt, bak kameraet, i kartarbeid, skriving og redigering. Uten denne uslitelige innsatsviljen ville Marka vært fattigere.

Oslo, 18. november 2009.

Knut Frigaard
styreleder i NOA

Gjermund Andersen
daglig leder i NOA

SAMMENDRAG

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) legger i dette dokumentet fram en første verneplan for eventyrskog i Marka, hjemlet etter Markalovens § 11. Forslaget omfatter 12 unike områder spredd rundt i hele Marka.

Rapporten er bygd opp som følger:

- Innledning: “Inn i eventyrskogen” (s. 3.) som er en introduksjon til NOAs eventyrskogregistrering og behovet for å verne områder for friluftsliv og naturopplevelse
- “Lovhjemmelen for verneforslaget” (s. 5) går gjennom hjemmelsgrunnlaget som er etablert i Markalovens § 11
- “Vern viktig for friluftsliv og naturopplevelse” (s. 7) går grundigere gjennom Osloomarkas betydning for friluftslivet, som det klart viktigste området for friluftsliv i landet. Til tross for dette dokumenteres det at skogbruket i Marka er drevet og drives hardere enn i resten av landets skoger
- “Friluftslivets ønsker og behov” (s. 11) og “Mer enn bare opplevelse” (s. 16) går grundigere inn på elementer som er særlig viktige for opplevelse av skognaturen og en teoretisk beskrivelse av hvordan menneskelig identitet forutsetter stedets identitet. Når stedene i skogen mister en egen identitet gjennom en overgang til ensalderskogbruk, svekkes menneskets mulighet for identifisering og evne til å etablere et personlig forhold til stedet
- “Dokumentasjon av opplevelsesverdier” (s. 18) har først en gjennomgang av problemene med å registrere opplevelsesverdier, og nødvendigheten av å benytte både kvantifiserbare og skjønsmessige kriterier. NOAs registrering av eventyrskogene i Marka representerer en skjønsmessig tilnærming, basert på summen av mange erfarne Markatraversers kunnskap og innsikt. Rapporten gjennomgår kriteriene for denne registreringen. Deretter gjennomgås det dokumentasjonsopplegget som er utviklet for, og benyttet på dette verneforslaget, med kriterier og indikatorer
- “Verneforslag” (s. 32) starter med et krav om midlertidig vern mens forslaget er til vurdering. Videre fremmes et forslag om generelle forvaltningsregler og skjøtsel. Fra side 36 og ut dokumentet følger faktaark for hvert enkelt område.

Alle områdene er plukket ut fra NOAs eventyrskogregistreringer og er blant de som er gitt høyest verdi i denne. Det har imidlertid ikke vært tid eller ressurser nok til å registrere alle de mest verdifulle områdene. NOA vil derfor komme tilbake med flere verneforslag etter neste feltsesong (2010).

INN I EVENTYRSKOGEN

Inn over dype, grønne mosematter, over koller med kronglefuru og tiurmøkk på stien, under skjørtegraner og eldgamle osper bærer det, innover – i eventyrriket. Vi trodde vi viste hva skog var, men det var før vi fikk øynene opp, før vi så hva mennesket ikke kan etterlikne med alle sine tiltak.

Skog er ikke skog. Det er stor forskjell på skog, på skogen slik naturen stiller den, og slik vi mennesker holder på. Og det er stor forskjell på skogen slik vi stelte den før, og slik vi stiller den nå. Og, det er stor forskjell på hvor velegnet ulike skoger er til å stimulere fantasien og gi gode stemninger og opplevelser. Vi opplever det slik at skogene i Marka er blitt fattigere og mindre varierte, at den dype trolldalen er i ferd med å bli borte. Kunne Asbjørnsen greid å gå seg bort en sommernatt på Krokskogen i vår tid? Ville Kittelsen funnet inspirasjon til sine eventyrtegninger? Hvor i Marka kan vi ennå søke skogmystikken, opplevelsen av eventyr? Hvor er de myke, grønne mosemattene, kronglefurue og skjørtegrana, hvor er gammel-skogen, ja hvor er i det hele tatt Markas siste eventyrskog?

Det ville gjerne vi i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) vite, og derfor startet vi en egen registrering av Markas siste eventyrskog sommeren 2002. I vår søken etter restene av opprinnelig Markaskog, slik naturen og plukkhogsten¹ formet den i forrige århundre, har vi registrert mer enn 150 områder og delområder som har store opplevelseskvaliteter.

Skogsnaturen er selve grunnlaget for friluftslivet i Marka. Vi ønsker oss gode opplevelser av natur og gammel kultur, og vi ønsker å kunne komme igjen og gjenoppleve tidligere inntrykk. Vi ønsker oss skog som er preget av naturlig variasjon og mangfold. Skogbruket før krigen foregikk i hovedsak med plukkhogst som skapte et variert skogbilde med trær av ulik alder og størrelse og med stor variasjon i tetthet. Hogstene tok ut enkelttrær som var ferdig utviklet, mens yngre trær fikk stå å vokse videre. Skogen var fortsatt skog, også etter hogsten.

¹ Plukkhogst: Hogst av store, utviklede trær, mens de mindre og ikke ferdig utviklede står igjen til senere hogster. Skogen fortsatte å være skog, også etter inngrepet

Slik er det som kjent ikke lenger. Flatehogstene snur opp ned på skognaturen og etterlater åpne sår i landskapet. Etterpå følger de ensaldrete og ensartede plantefeltene. Hele 80-85% av Markas produktive skoger er nå omformet fra den varierte, naturlige skogen til plantasjeliknende skoger, der rasjonelle driftstanker har formet skogen. Men i de siste 15% kan du fortsatt finne områder der det er mulig å oppleve eventyrriket, se mårsporene krysse fra den ene grana til den andre, høre tretåspetten tromme sitt rytmiske kallesignal. Slik skogen kan være, og slik vi ønsker at skogen skal være. Det som tidligere var skogen i hele Marka, er det nå bare flekker igjen av. Det er her vi finner eventyrskogene.

Våren 2009 vedtok Stortinget en egen lov for Marka som bl.a. gir adgang til å verne områder utelukkende ut fra deres verdi for naturopplevelse og friluftsliv. NOAs eventyrskoger må være blant de fremste kandidatene til slikt vern. Slike områder kan ikke gjenskapes, men må bevares før det er for sent. Lovhjemmelen kom derfor i tolvte time. Nå må den tas i bruk! Denne verneplanen er ment som et første bidrag i så måte.

LOVHJEMMELEN FOR VERNEFORSLAGET

Ett av de store problemene for friluftssiden i arbeidet med Osloomarka har vært manglende lovhjemmel for å kunne verne områder av hensyn til friluftsliv og naturopplevelse. Helt fra de første verneforslag i 1969 og fram til vedtak av markaloven har organisasjoner, grupper og enkeltpersoner fremmet forslag om vern, fordi de aktuelle områdene har stor verdi for friluftslivet. Og i hele denne perioden er vi blitt slått i hodet med at det ikke finnes lovhjemmel for å verne områder ut fra friluftshensyn. Skal de vernes som reservat, må de ha dokumenterbar biologisk verdi. Vern som landskapsvernområde er i det meste av tiden blitt ansett som lite egnet for bevaring av skog.

Øystein Dahle overleverer på vegne av NOA og DNT krav om egen bymarklovgivning fra 10 landsdekkende og 80 regionale organisasjoner til statsminister Kjell Magne Bondevik. Forslaget ble også sendt Jens Stoltenberg, da han dannet sin første regjering.

De siste 15 årene er det vernet en lang rekke områder i Marka etter naturvernloven. Miljøbevegelsen gikk fra å argumentere for friluftsliv til en rent fag-biologisk begrunnelse. Og fikk gjennomslag. Men mange, for friluftslivet svært verdifulle områder, ble liggende utenfor, enten fordi de ikke hadde samme biologiske verdi, eller fordi de økonomiske rammene for vern var for små. Til tross for et brennende ønske om å kunne verne områder av hensyn til deres opplevelsesverdier, fant miljøbevegelsen raskt fram til hva som "virket" i forhold til bruk av naturvernloven. Men miljøbevegelsen og friluftslivet har ikke vært fornøyd med dette, og flere initiativ er tatt for å få på plass en vernehjemmel for områder, utelukkende ut fra deres opplevelses- og friluftslivsverdier.

Det er en slik hjemmel som gis i Markalovens § 11 Særskilt vern av friluftsområder: *"Kongen kan verne som friluftsområde områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk."* De av NOA registrerte eventyrskoger er gode eksempler på nettopp slike områder, med store opplevelsesverdier med stor verdi for friluftslivet.

Stortingets Energi- og miljøkomité sier bl.a. følgende i sin innstilling vedr. § 11²: “Denne vernebestemmelsen er særlig nødvendig for å sikre begrensede arealer med spesielt viktige “eventyrskoger”, hvor det er avgjørende at man kan oppleve et stabilt naturmiljø over tid. (...) Dette regelverket ([skogloven og markaforskriften, NOA anm.] er imidlertid ikke egnet til å ivareta behovet for å sikre avgrensede områder i Marka som har spesielle naturopplevelsesverdier.”

I merknadene til paragrafen vises det til verneprosesser etter naturvernloven, der en kombinasjon av kvantifiserbare og skjønnsmessige kriterier danner grunnlag for en vurdering av verneverdi. Departementet, med tilslutning fra Stortinget, påpeker at det er nødvendig å kartlegge aktuelle områder og dokumentere deres verneverdier, for deretter å ta en samlet vurdering. Det pekes på en rekke kriterier for vern av slike områder:

- Områdene bør være urørte og naturlige
- Områdets bør være særpreg i forhold til omgivelsene
- De kan framstå som “spennende og trolsk”
- Topografiske særpreg – store sprang i topografien
- Variasjon, mangfold og kompleksitet
- Forekomst av skog- og landskapsrom og vekslingen mellom slike
- Forekomst av vann, bekker eller myrer
- Kulturspor
- Stillhet

Videre skal det innhentes informasjon om bruk, sammenheng med andre områder og om det ligger i tilknytning til stier, løyper, serveringssteder, overnattingshytter o.l.

Departementet stiller som krav for vern at områdene oppfyller flere av disse kriteriene. NOA anser at de foreslåtte områdene overoppfyller disse kravene.

² Innst.O. nr. 58 (2008 – 2009)

VERN VIKTIG FOR FRILUFTSLIV OG NATUROPPLEVELSE

Osломarka er landets viktigste område for friluftsliv, med mange brukere og stor bruk på et relativt lite areal. Mer enn 1 million mennesker har disse 0,4% av landets areal som sitt nærturområde. Bruken av Marka til friluftsliv er meget stor, og har en mer enn 100 år gammel, ubrutt historie. Markabruken har vært så viktig for hovedstadens befolkning at det har utviklet seg en helt egenartet Markakultur. Tilhørigheten til Oslo, og byens identitet, er i stor grad knyttet til de kvalitetene som finnes i Marka, ved fjorden og i byens grønne lunger.

Undersøkelser viser at bruken er enorm, sommer som vinter. 4 av 5 innbyggere i Oslo benytter Marka minst én gang i året, 3 av 4 bruker Marka ukentlig eller månedlig i gjennomsnitt for året, og 7 % av de spurte oppgir at de bruker Marka daglig.³ Dette gjør Marka til den viktigste faktoren innen forebyggende helsevern i regionen, med stor betydning for fysisk og psykisk helse, for velvære og trivsel og for følelsen av å leve et meningsfullt liv. Vi er ikke i Marka bare når vi er der rent fysisk, vi er der også i tankene, mellom besøkene. Vissheten om at Marka ligger der er en viktig verdi i seg selv. Noe stabilt, opplevelser som kan oppsøkes igjen og igjen - uten dramatiske endringer.

Verdien av friluftsliv – et tankeeksempel:

La oss anta at 1/4 av Markas brukere⁴ (200.000 personer) bruker Marka så mye at de får en helseeffekt som sparer samfunnet for 4 liggedøgn på sykehus og én fraværsdag fra jobben årlig i løpet av 40 års aktivt liv, som følge av Marka-bruken. Da bidrar Marka med 784 millioner kroner i innsparte utgifter hvert år, bare på helsebudsjettet. Til sammenlikning er førstehåndsverdien av tømmeret som drives fram i Marka 103 millioner kroner pr. år.

³ Spørreundersøkelse i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten i forbindelse med utarbeidelse av mål og retningslinjer for kommuneskogene.

⁴ 80% av befolkningen på 1 million mennesker bruker Marka i løpet av et år.

I dette regnestykket⁵ er ikke andre verdier som friluftslivet bidrar med i samfunnsøkonomien medregnet. Verdien av trivsel, velvære og mening med livet kan knapt verdsettes i kroner.

Området har i tillegg store naturverdier i form av biologisk viktige områder og stort naturmangfold. Rike kulturminner fra tidligere tiders skogbruk, jordbruk og bruk av utmarka gir, sammen med Markanaturen, en god og verdifull ramme rundt friluftslivet.

Til tross for områdets betydning for friluftsliv, helse og trivsel, blir det likevel forvaltet som et hvilket som helst skogområde. Situasjonen er faktisk verre i Marka enn i resten av landets skoger: Mindre gammel skog, mindre variert skog og mer overtett industriskog. Forståelsen av skog som trær, kubikkmeter og råstoff har bidratt til en nytteorientert bevissthet og en behandling av skogen som har maksimert privatøkonomiske verdier. Men for allmennheten, som benytter Marka primært til friluftsliv og rekreasjon, medfører en slik behandling et tap: Det blir vanskeligere og vanskeligere å finne områder som oppbeholder naturens egen utvikling eller der man kan komme igjen og igjen for å gjenoppleve tidligere stemninger. Vi opplever det slik at skogene i Marka er blitt fattigere og mindre varierte, at den dype trolldyngskogen er i ferd med å bli borte. I denne sammenhengen har verneområdene en ekstra verdi.

	Norge	Østlandet	Marka
Økon. hogstmoden skog	36,9	33,6	25,8
Skog eldre enn 120 år	16,0	18,4	11,1
Skog eldre enn 160 år	1,5	2,1	1,5
Fleretasjet skog	25,0	31,2	27,7
Svært tett skog	14,8	16,9	25,8

Skogtilstanden i Osloområdet for en del indikatorer for opplevelsesrikdom i hele Norge, på Østlandet og i Marka. Tallene er oppgitt i prosent av produktivt skogareal (kilde: Landkogstakseringen)

Kun mindre deler av Marka blir ivaretatt på en måte som sikrer opplevelsesverdiene, og da med bevaring av biologisk mangfold som motivasjon, ikke naturens betydning for mennesket. Gjennom hele etterkrigstiden har området vært utsatt for inngrep og tiltak som har truet, ødelagt eller redusert dets egnethet for friluftsliv og naturopplevelse. Kraftledninger, hyttebygging og andre tekniske inngrep har truet deler av Marka, men mest alvorlige er inngrepene som bidrar til en langsom, men altomfattende omforming av opplevelsesverdiene i hele Marka: Skogbrukets omlegging fra et plukkhogst- og fleraldersskogbruk til flatehogst og funksjonelle ensaldrete industriskoger og et etterhvert omfattende nettverk av skogsbilveier.

⁵ Et liggedøgn på sykehus koster samfunnet ca kr 11.200 (SSB, 2005). 200.000 Markabrukere som unngår 4 liggedøgn i løpet av 40 år sparer samfunnet for 224 millioner kroner i året

Et årsverk betales med kr 350.000, og vi antar en ringvirkningseffekt med faktor 2. Fordelt på ca 250 arbeidsdager pr år gir en dags fravær et samfunnstap på kr 2.800. For 200.000 Markabrukere som sparer inn 40 sykedager på 40 år, gir dette en innsparing for samfunnet på 560 millioner i året.

Vi antar videre at skogbruket i Marka står for 4,5% av avvirkningen i Norge, dvs. 330.000 m³/år. Med en gjennomsnittspris pr m³ på 313 kroner (SSB), gir dette en førstehåndsverdi av tømmeret på kr 103,3 millioner kroner/år.

Det har, til tross for egne forskrifter for skogbruket i Oslomarka, skjedd en fullstendig omforming av skogbildet i Marka fra før krigen, der all skog var et resultat av variert plukkhost, til dagens industriskog, der den gamle og varierte skogen er erstattet av plantefelt med like gamle, like store og ensformete trær over store arealer. Slike områder kan i lange perioder regnes som friluftsmessige null-områder som følge av overtetthet.

I industriskogbruket er det variasjon mellom alderen på flatene, ja, men for øvrig fravristet alle naturens tendenser til å skape variasjon. Og overraskende nok, til tross for 30 års hard debatt om skogbruket i Marka: Bruken av flatehogst er økende: 95 av 100 hogster i Marka gjennomføres nå på en slik måte at den nye skogen som etableres blir ensaldret, tett og lite interessant for opplevelse og friluftsliv. Den største omformingen startet i 1945 og kulminerte i 1985. Dagens hogster omfatter mindre arealer og er mer spredt i terrenget, men det dreier seg om de siste restene av den gamle Markaskogen, om eventyrskogene, det man ikke så seg tjent med å hogge i den mest ekspansive skogbruksperioden.

NOA har lagt inn samtlige hogstmeldinger for årene 2004 og 2005. Dette materialet viser med tydelighet at industriskogbruket basert på ensaldrede skoger er nær enerådende i Marka:

	2004		2005	
	Antall	%	Areal	%
Totalt antall hogster	961		19.004 da	
Flatehogster	765	79,6 %	14.318 da	75,3 %
Andre hogstformer som skaper ensalderskog	129	13,4 %	3.313 da	17,4 %
Hogster som skaper fler-aldret, variert skog	51	5,3 %	1.017 da	5,4 %
Ikke oppgitt hogstform	16	1,7 %	356 da	1,9 %

Bruk av ulike hogstformer i Marka i 2004 og 2005 (kilde: NOA)

De siste årene har vi gjentatte ganger opplevd at de siste gjenværende flekkene med naturlig, variert og opplevelsesrik skog ble meiet ned av hogstmaskinene. Sammen med de store arealene med ugjennomtrengelig, ensaldret og kjedelig ungskog fra etterkrigstiden, ble dette tapet av de siste områdene med naturlig skog et betydelig slag mot opplevelsesverdiene.

Skogbruk før

..... og nå.

Til tross for den store fritidsbruken av Marka, er det likevel skogbruket som dominerer utformingen av landskapet. I et så intensivt drevet skogområde, der viljen til et flersidig skogbruk er minimal, er det desto viktigere å sette tilside/verne tilstrekkelige arealer og gjerne binde dem sammen til helhetlige, sammenhengende områder og korridorer.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) ønsker å sikre Markas viktigste gjenværende kvaliteter for opplevelse og friluftsliv. Registreringen av eventyrskog var en første kartlegging av gjenværende skogområder med høy opplevelsesverdi utenfor skogreservatene. Målet med arbeidet var å kartlegge områdene, synliggjøre verdiene og bidra til at disse sikres for kommende generasjoner av Markabrukere.

I det foreliggende verneforslaget er arbeidet videreført gjennom objektivisering og detaljering, men dette har også medført at vi midlertidig har måttet la mer målbare størrelser få dominere over uttrykk for umiddelbar opplevelse. Det er imidlertid vårt mål at også en mer spontan og følelsesbasert begrepsbruk og forståelsesmåte skal vinne fram i bevisstheten hos publikum og som grunnlag for en friluftslivs- og opplevelsesrettet forvaltning.

Eventyrskogene er, sammen med verneområdene, vassdragene, stiene, plassene og de andre kulturminnene, de viktigste kvalitetene for friluftslivet i Marka. Uten sikring av eventyrskogene vil Marka bli vesentlig fattigere og mindre egnet for et opplevelsesorientert friluftsliv.

FRILUFTSLIVETS ØNSKER OG BEHOV

I spørreundersøkelser⁶ uttrykker publikum tydelig at det er turer i skog og mark, opplevelse av naturen, og stillhet og ro som er de viktigste motivasjonene for friluftslivet i Marka. Både spørreundersøkelser, uttrykte ønsker fra Markaorganisasjonene og en bred faglitteratur peker på de samme forvaltningsprioriteringene innen skogskjøtselen i friluftsområder generelt og i Oslomarka spesielt⁷:

Gammel skog er viktig!

Trær blir vesentlig eldre enn mennesker. De utgjør faste punkter i tilværelsen, og knytter oss sammen med tidligere generasjoner. De gamle trærne blir også vesentlig større enn trær som er økonomisk "hogstmodne". I bestandsskogbruket skal skogen hogges når grantrærne er blitt 60 – 100 år, mens de fra naturens side kan bli 250 – 500 år. Vi får en egen respekt for disse kjempene, og den livskraften skogen besitter.

I den gamle skogen får vi rike opplevelser. De føles mer naturlige, og har ofte stor variasjon. Opplevelsen blir enda sterkere når vi kan følge noen av trærne også gjennom siste fase i deres naturlige livssyklus; død og forråtnelse. Denne fasen innebærer også livsrom for en lang rekke verneverdige organismer som har mistet sitt livsgrunnlag i industriskogbruket.

I en skog der friluftsliv og naturopplevelse er det viktigste, må vi tillate at skogen får bli vesentlig eldre enn de ordinære produksjonsskogene. Enkeltrær og klynger av trær må få lov til å bli biologisk modne.

⁶ Et sammendrag og analyse av en rekke nordiske spørreundersøkelser finnes i Vegard S. Gundersen: "Urban woodland management in Norway" (Dr. thesis, paper III), UMB, 2005.

⁷ OOT og NOA: "Naturopplevelse i skog" Referat fra et fagseminar. 1992.

”Ikke-hogst” - En del skog må bevares urørt!

Naturlighet og variasjon er viktige verdier som må bevares i en skog med høy opplevelsesverdi. I takt med at en stadig større del av Marka omformes til ensaldersskog, blir det viktigere å ta vare på de siste restene av relativt naturlig skog som er igjen. I en tid med mye stress og forbruksjag utgjør uberørt natur en viktig motvekt.

Også i de ordinært drevne skogene er det viktig å bevare lommer og små rester av naturskog eller gjenskape tilsvarende kvaliteter. Rasmarker, berghamre, furukoller og våtmarker, skogen i randsoner mot vassdrag og langs hovedstiene er eksempler på elementer som bør spares ved hogst og bare pleies med sikte på økt opplevelse og mangfold.

Skog som får ligge urørt i lang tid utvikleren variert struktur og oppleves som svært stabile over lang tid. Enkeltrær går over ende, men skogen og skogstrukturen består.

Variasjon!

Variasjon og mangfold i skogen må ivaretas. Naturen er selv en mester til å skape variasjon. I naturskogen har trærne ulik alder og størrelse, de står med ulik avstand mellom seg.

Kronelengden og kvistsettingen varierer, og ikke to trær har samme form. Variasjon i skogens horisontale og vertikale struktur gir grunnlag for stor variasjon i skogens ”rom-størrelse”, en av de viktigste faktorene for å forklare hvorfor en skog føles spennende.

En kunstig framdrevet skog etter en flatehogst, der alle trærne er like store, like gamle og står oppmarsjert i et nogenlunde jevnt forband, er ikke en ekte skog, men burde heller benevnes som industriskog eller tre-åkre. Vi taper mangfoldsopplevelser og variasjon, bunnvegetasjonen, dyre- og fuglivet blir fattigere.

Flersjiktet, variert skog. Ett treslag, men utallige varianter.

Ta vare på det spesielle!

Hva ville skogen vært, uten alle dens troll og tusser, uten alle de merkelige formasjonene som gir næring til fantasien, uten skogsmystikken? Den ville skogen er rik på rare former; topper som snøen har brukket ned og som prøver å tilpasse seg et nytt liv. Bergskrenter som ser ut som mosegrodde troll. Åpningen til risehula inne i storskogen. Fra naturens hånd er ikke to trær like. Gå inn i en virkelig gammel skog og se: Er det en orrhane som sitter der oppe? Nei det var vist bare en forvridd topp med litt snø på. På avstand var det ikke så lett å se ...

Om kvelden kan vel alle oppleve at troll og andre eventyrfigurer er helt virkelige, mens vi om dagen ikke ser annet enn noen krokete trær og rare kampesteiner. Slik ønsker vi at skogen skal påvirke oss. Det er en del av forventningene vi har til skogen; noe mystisk, uforklarlig. Og skal det skje, må vi ta oss råd til å bevare mystikken, og alle elementene som kan bidra til den.

Ta vare på stiene og vassdragene!

Stien er ikke en hvilken som helst transportåre, de har en kjerneverdi for friluftslivet. De andre ferdselsårene er viktige, men ferdselen på disse foregår på en annen måte, hvor både mental innstilling, hastighet og gang-rytme er anderledes enn på stiene. Stiene er helt sentrale i bevaringen av det tradisjonelle, "enkle" friluftslivet, og av Markakulturen. De er et resultat av flere slags "påvirkninger", som alle utgjør viktige kulturspor. Skogens dyreliv, de fastboende, skogsarbeiderne, seterfolket med sine bølinger og generasjoner av friluftsfolk har vært med å prege marken til en sti, en organisk buktende, naturtilpasset ferdselsåre gjennom skogen.

Stiene må vernes/bevares, men deres karakter krever en annen type beskyttelse enn ren fredning, slik sårbare områder for artsmangfoldet krever. Stiene må pleies. Stipleie må omfatte omsorg for såvel "stilegemet" (fåret, grunnen), "veggene" (skogen og terrenget inn til stien) og omgivelsene.

”Vannfallet renner og strømmer, styrter og fosser, bruser og skummer. Men lenger ned risler bekken roligere gjennom skogen og blir tjern. Tjernet er et mål, både for vannet og for oss. Vi kommer dit gjennom skogen og vet plutselig at vi er fremme. Vannet har lyder og skaper bilder. Vannet skaper rom. Vi fjetres av skodden og frostrøyk over stille vannspeil.” (Chr. Norberg-Schulz)

Oslo kommuneskoger – forbilde i verdensklassen!

Oslo kommune har gjennomført en forvaltning basert på disse prinsippene. Fra å være en helt ordinær skogbrukeiendom, som med stormskritt beveget seg i retning av et industriskogbruk basert på likealdrige bestand, er forvaltningen snudd i en retning som kan være et forbilde for resten av Oslomarka og andre bymarker. Store deler av eiendommen er avsatt til verneområder for friluftsliv og/eller biologisk mangfold, bl.a. er alle eventyrskogene på eiendommen sikret. Selv om kommunen har dobbelt så mye gammel skog som gjennomsnittet for Marka, skal det bygges opp mye mer gammel skog av hensyn til publikums ønsker, og plukkhogst skal være den dominerende hogstformen. Selv i tynningsarbeidet forsøkes det nå på hvordan det kan skapes nye fleraldrete skoger, til tross for at utgangspunktet er flateskogbrukets ensidighet.⁸

*Fra NOAs kurs i fleralderskogbruk, juni 2009.
Professor Mats Hagner fra Sveriges Landbruksuniversitet forklarer.*

Markaorganisasjonene mener at de samme prinsippene også må implementeres i forvaltningen i *hele* Oslomarka. Vern av eventyrskogene er et viktig og nødvendig første skritt. På sikt må det reetableres en mer opplevelsesrik skog, basert på vedvarende skogdekke og variert struktur. Dette gagnar ikke bare friluftsliv og naturopplevelse, men også biologisk mangfold og binding av karbon i økosystemet.

^{8 8} Oslo kommune, Friluftsetaten: "Oslo kommunes skoger: Mål og retningslinjer for forvaltning og drift", 2005

MER ENN “BARE” OPPLEVELSE

For skogbruket er målet å ensrette skogbestandene, slik at de er mest mulig homogene og kan stelles likt, på denne måten oppnås en rasjonell næringsvirksomhet. Mens den gamle skogen og den plukkhogde skogen ga godt rom for variasjon, er målet for dagens skogbruk jevn bestokking av like store, like gamle trær, der alle skoglige tiltak kan foretas samtidig i hele bestandet. Resultatet er ensaldret, ensartet planteskog eller industriskog.

For friluftslivet er det motsatt, desto mer særpreg et sted har, desto mer variasjon i skog og terreng, i romstørrelse og –utforming, desto lettere er det å huske det, det framstår som noe som skiller seg ut, det har sin egen identitet.

Avdøde arkitekturprofessor Christian Norberg-Schulz drøfter i boka “Mellom jord og himmel”⁹ hva det vil si å “bo”. Han påpeker en klar sammenheng mellom mulighetene for å utvikle vår personlige identitet og egenskapene til stedene vi ferdes i:

“Det er først og fremst gjennom identifikasjon med et sted at vi vier vårt liv til en bestemt tlværelse. Derfor krever det å bo både noe av oss selv og noe av våre steder. Vi må ha et åpent sinn, og stedene nå være slik at de byr på rike muligheter for identifikasjon.” (...) “Menneskelig identitet forutsetter stedets identitet.”

Slik er det også med gode friluftsområder og vår evne til å knytte oss til slike. Vår identitet formes av de omgivelsene vi ferdes i. Rike omgivelser med rike muligheter for identifikasjon er en forutsetning for den revitalisering vi både trenger og ønsker at friluftslivet skal gi.

Eventyrskogene, og i enda sterkere grad skogen fra naturens hånd, har meget stor variasjon og mangfold, her er ikke to trær like; størrelsen, høyden, formen, kvistsettingen, avstanden mellom trærne – alt er variert og tilpasset de naturlige forutsetningene. Her er også en annen fordeling mellom store og små trær, mellom trær og bunnvegetasjon og mellom åpne og

lukkede områder – det vi i eventyrskogregistreringen kaller variasjon i “romstørrelsen”. “Bakkeplanet er sjelden sammenhengende; det er oppdelt og variert og inneholder en rik “mikrostruktur” av knauser og søkk, skogholt og lysninger, busker og tuer.” (C.N.-S.)

⁹ Christian Norberg-Schulz: “Mellom jord og himmel”, Pax forlag, 1992.

Norberg-Schulz påviser også hvordan byutvikling og arkitektur etter krigen har vært utsatt for en gjennomgripende forandring som har svekket mulighetene for å identifisere seg med stedene, han omtaler fenomenet som “stedstap”, som han trekker inn som et vesentlig element når man søker forståelse av dagens “omverdenskrise”, rotløshet og fremmedgjøring.

Mange av de samme fremmedgjørende trekkene Norberg-Schulz påpeker i arkitekturen, gjør seg gjeldende også i skogbruket. De gamle, naturlige eller plukkhogde skogene har stor evne til identifikasjon – her er mye å oppleve, stor variasjon og særpreg, man kjenner seg igjen, blir glad i stedet og ønsker å oppsøke det på nytt. Stedene blir en del av oss selv, viktige byggeklosser i vår identitet. Planteskogen – eller industriskogen – derimot, bidrar til fremmedgjøringen ved å fjerne særpreg og variasjon, stedets evne til orientering og identifikasjon svekkes. Også den rent fysiske muligheten til å ferdes inne i skogen svekkes, og vi tvinges til å gå i fastlagte traséer, der det ikke er plantet. Orienteringskartene har et godt ord for fenomenet: “Sterkt nedsatt løpbarhet”.

Som påvist andre steder i denne rapporten er den overveiende delen av Marka allerede omformet til industriskog, og fortsatt bidrar 95 av 100 hogster til mer ensaldret, ensartet skog. Når stedene i skogen ikke lenger har noen klar identitet, svekkes menneskets mulighet for å utvikle en personlig identitet. I forhold til forvaltningen av opplevelsesverdier og muligheten for identifisering, kan vi si at *industriskogbruket er stedstap satt i system*. I et så viktig område for friluftsliv og et så viktig område for identiteten til folk i hele regionen, må det være lov å kreve en helt annen forvaltning og en helt annen utøvelse av skogbruk i Marka - særlig når det er påvist at metoder som etterlikner den gamle plukkhogsten kan utføres med god lønnsomhet.

Vern av de siste eventyrskogene og en omlegging til et variasjonsfremmende skogbruk er sterkt ønskelig i en stadig mer omskiftelig verden. Steder rike på identifikasjon, som kan oppleves og gjenoppleses, som vi kan knytte personlige bånd til, vil bidra til styrke rekreasjonseffekten av Marka og gi muligheter for en helt annen og rikere bruk av området. Motsatsen: Å tillate at også de siste eventyrskogene og de siste gammelskogene i Marka omformes til industriskog, vil være et svik mot friluftinteressene, mot Markabrukerne og mot framtidige generasjoner. Det man feier ned med en hogstmaskin på noen timer, tar det flere hundre år å bygge opp igjen.

DOKUMENTASJON AV OPPLEVELSESVERDIER

Opplevelser av skog og landskap er et resultat av minst tre former for preferanser:

”... en biologisk basert følelse overfor naturdominerte landskaper, en kulturelt induert følelse som dominerer vår preferanse for menneskepåvirkede landskaper, og en individuell preferanse som reflekterer den type landskap vi er ”preget” av gjennom oppvekst og mer spesifikke, positive eller negative opplevelser relatert til landskapstyper.” (Dag O Hessen i boka ”Natur. Hva skal vi med den?”)

Problemet med opplevelser er at de er vanskelige å dokumentere eksakt. For rødlistede arter og forekomster av verdifulle livsmiljøer er saken enklere. Enten finnes de, eller så finnes de ikke i et område. Opplevelsene er mer sammensatte og med et mangesidig bakteppe. Noen kriterier kan relativt enkelt splittes opp i indikatorer som kan måles eller vurderes. Andre er mer diffuse, men allikevel vesentlige for å forklare opplevelser i skog. Dokumentasjon av kriterier må derfor kombinere målbare faktorer og mer vurderingspregede faktorer. Også den siste typen finnes det et godt vitenskapelig belegg – og mange spørreundersøkelser - for å si at er vesentlige for opplevelsen. Dette er det tatt høyde for i Ot.prp. nr 23 (2008- 2009), der det heter i en sammelikning av vern etter naturvernloven og Markaloven:

“Også etter Markaloven § 11 vil det være nødvendig å kartlegge det aktuelle området og dokumentere vernekriterier av verdi for friluftsliv og naturopplevelse. Også her vil det i stor grad være en kombinasjon av kvantifiserbare og mer skjønnsmessige kriterier. Også for særskilt vern vil man måtte foreta en samlet vurdering og klassifisering av området og dets samlede verneverdi.”

Opplevelsesverdiene i dette verneforslaget er registrert på to måter: først gjennom NOAs “eventyrskog”-registrering (2002- 2009) og deretter gjennom et nyutviklet sett av kriterier og indikatorer, basert på Markalovens betingelser for vern. Begge oppleggene er basert på kriterier for hva som ut fra egne erfaringer i Markaarbeidet og en fylldig faglitteratur på feltet antas å gi natur- og kulturopplevelser på tur i et område. Den foreliggende dokumentasjonen til dette verneforslaget består av en vurdering av en lang rekke indikatorer, registrert flere steder innen det enkelte område/delområde. Eventyrskogregistreringene har et større innslag av begreper som er vanskeligere å måle, men ikke mindre reelle av den grunn. Det er viktig å fortsette en søken etter gode og dekkende kriterier for opplevelsrike skoger.

Ved gjentatte demonstrasjoner av NOAs eventyrskoger for det allminnelige turpublikum har vi fått bekreftet at disse skogene har en sterk apell til naturfølelsen og gir annerledes og berikende opplevelser. Ved å lede publikum ut av den “slagne landevei” og inn på en sti gjennom eventyrskog, har vi fått folks umiddelbare reaksjon på denne typen skog. Og den reaksjonen er udelt positiv, med alt fra de vakreste superlativer til trygling om at vår midlertidige merking av stien skal få henge oppe noen dager til, slik at man kan ta med seg venner og vise dem den flotte skogen. Opp til 700 mennesker har vi på en dag loset gjennom slike opplegg, uten å få annet enn positiv respons på de opplevelsene vi har villet vise fram.

Selv om det er vanskelig å dokumentere verneverdiene i disse skogene, har de åpenbart en umiddelbar apell til publikum.

HVA ER EN EVENTYRSKOG?

All ”skog” er ikke skog. Det er stor forskjell på skog, på skogen slik naturen steller den, og slik vi mennesker holder på. Og det er stor forskjell på skogen slik vi stelte den før, og slik vi steller den nå. Det er også stor forskjell på hvor velegnet ulike skoger er til å stimulere fantasien og gi gode stemninger og opplevelser.

Det vi kaller en *eventyrskog* er et skogområde som har spesielt høy opplevelsesverdi. Begrepet er subjektivt, avhengig av hvilke assosiasjoner vi har til ord som ”skog”, ”opplevelse” og ”eventyr”. Skal man registrere områder med verdi for friluftslivet, må en akseptere at følelser og identitet er viktige elementer for kvalitetsvurderingen. Likevel tror vi det finnes elementer av felles forståelse, basert på egne opplevelser i Marka, og som en del av en felles kulturell forståelse eller oppfatning av friluftslivet og av Marka. Vi tror at alle som oppsøker eventyrskogene vil være enige om at det er noe spesielt ved dem. De skiller seg gjerne tydelig ut fra omkringliggende områder fordi de har mye gammel skog og stor variasjon.

For å registrere områdene, har vi måttet lete etter en del egenskaper ved området, ved skogen og ved vår egen opplevelse av området. Her er kjennetegnene vi har benyttet i registreringen:

Alder (Grove trær, ”kjemper”, ”majesteter”; ”gammelskog”)

Gammelskog - ett fullbrakt livsløp. Skogen har nådd den tilstand hvor alle endringer skjer på skogens egne premisser. Nesten alle brikkene er på plass, den trer inn i evighetens syklus. En sjelden tilstand i vår tid, som krever respekt. Blant skogbrukere kalles tilstanden hogstklasse 5 – klar for hogst.

Uberørt/naturlig (”natureskog”, ”urskogpreget”, ”opprinnelig”)

Friluftsfolk ønsker at landskapet skal være preget av natur. Uberørthet i skogen framstår som en dyp kontrast til byen og det menneskeformede landskapet. Elementene i et naturlig miljø utgjør gjerne et harmonisk hele. Folks reaksjoner mot hogst og inngrep er et uttrykk for ønsket om å kunne få oppleve skognaturens mer uberørte eller naturlige preg.

Variasjon og mangfold (*Rikt/artsrikt, mangfoldighet av arter, sammensatt skog, flersjiktet og fleraldret skog*)

Våre sanser tiltrekkes av variasjon og kontraster. Variasjon i treslag, tetthet og trestørrelse bidrar sterkt til hvordan skogen oppleves, og hvordan skogen former ulike ”rom”. Men også variasjon i undervegetasjon, topografi og landskap, vann og væte er viktige elementer.

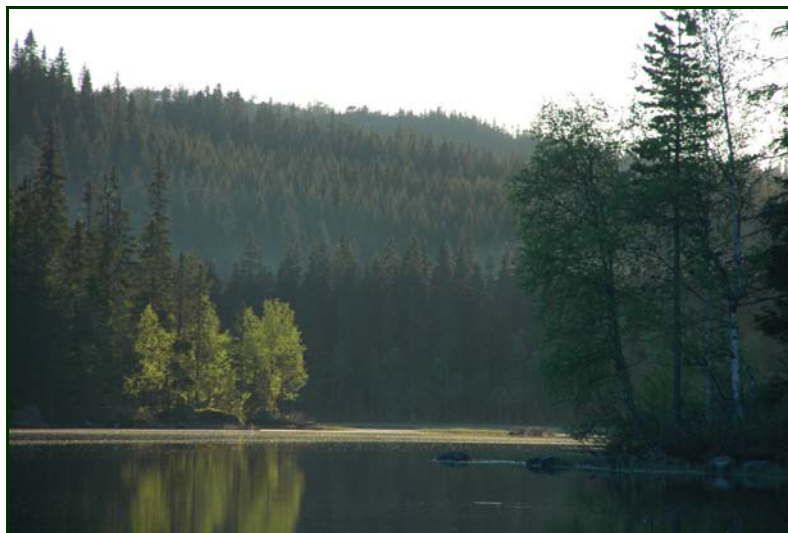
Terreng; vilt, kupert, utsikt (*”Bjønnelende”/”gaupelende”, brattlende, stup-bratt, dramatisk, spennende, ”vilt”; vide utsyn, rundskue*)

Store sprang i topografien, stup, rasmarek, ville juv og revner gir spenning og kan gi skikkelig eventyrstemning. Topografien kan avgjøre romfølelsen nede i terrenget, samtidig som brattlende gir godt utsyn når man kommer opp.

Vann (*Bekker, elver, vannsig; sjøer, vann, tjern, putter; fosser og stryk. myr og sump*)
”Vannfallet renner og strømmer, styrter og fosser, bruser og skummer. Men lenger ned risler bekken roligere gjennom skogen og blir tjern. Tjernet er et mål, både for vannet og for oss. Vi kommer dit gjennom skogen og vet plutselig at vi er fremme. Vannet har lyder og skaper bilder. Vannet skaper rom. Vi fjetres av skodden og frostrøyk over stille vannspeil.” (Chr. Norberg-Schulz)

Historie (*Kulturspor, kulturminner, ”historisk dybde”, Markaplasser, setre, fløtningsanlegg, hustufter, hesteveier, dyregraver, kølamiler ...*) Spor etter tidligere tiders virksomhet er viktige i vår opplevelse og i vår egen identifisering i eventyrskogen. Miljøelementer som er bærere av historie på det personlige plan (”mitt tre” etc.) så vel som på det kollektive plan (kulturminner etc.) gjør at vi føler fortiden til stede i nåtiden, at vi er forbundet med det forgangne gjennom noe ytre som forblir det samme gjennom alle forandringene.

Tilstedeværelse av kulturminner og –spor, og i hvor stor grad de påvirker opplevelsen tas med i vurderingen av eventyrskogene.

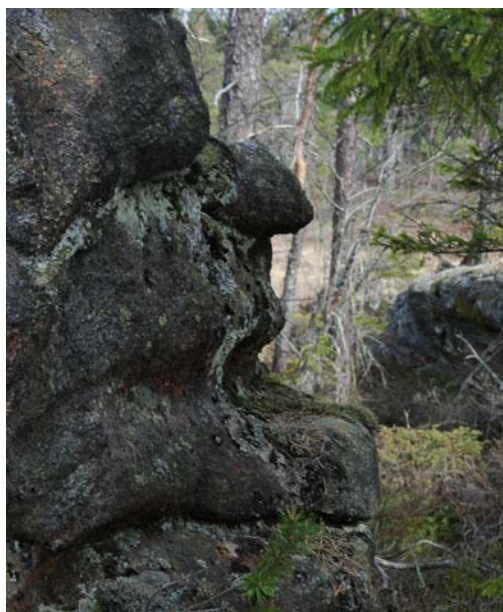

Særegent, eventyrlig, trolsk (*"Makeløst", enestående, sjeldent, overraskende, uventet, merkelig, drømmeaktig, "Kittelsensk", bortgjemt*)

Har stedet en egenart, et særpreg, er det originalt; Avviker det fra omgivelsene? Er det noe ved det som pirrer fantasien? Rare figurer, lukkede "rom", uoversiktelige kløfter osv. Inspirert av eventyrillustrasjonenes billedverden: Uorden, dunkelhet, veltede trær, naturkreftenes virkning og tidens tann.

Har stedet elementer eller et totalinntrykk som gjør at du med engang kan se på et bilde, og uten snev av tvil si at det er nettopp det området? Det kan være bergknauser, storslagen utsikt, særegne trær, varder eller andre ting som bare finnes der.

Romopplevelse (*Lukkede skogrom, glenner, lysninger i skogen, tykninger, skogomkransede åpninger, myrer, tjern i skogen.*)

Følelsen av å gå inn i skogen, å gå mellom trærne er en viktig innfallsport til opplevelsen. Når vi går på en sti, er vi inne i et "rom", med et gulv av jord og stein, barnåler, mose og lyng. Trær og busker utgjør vegger og tak. Rommet endrer seg etter hvert som vi beveger oss innover. Det åpner seg og lukker seg for oss, og spenning oppstår når vi bare kan ane hva som befinner seg bak neste sving. Eller stiene går oppe på åser og rygger med utsikt over landskapsrommene.

Romfølelsen kan spenne fra vide landskapsrom til rommet mellom gampesteiner i en ur. Også menneskeskapte åpninger i skogen, som setervoller, markaplasser og små glenner i skogen kan være flotte opplevelser av rom. Vi blir mer og mer sikker på at romopplevelsen og vekslingen i skogrommene er avgjørende for hvordan vi opplever en skog. Totalt ensaldrede skoger skaper ikke rom, mens plukkhogde skoger kan gi stor variasjon. Sammen med plukkhogstens vesentlig større lystilgang med tilhørende friskhet i undervegetasjonen og forekomsten av særegenheter i området, gir romopplevelsen oss den oppfatning av stedet som knytter oss til et skogområde.

I Marka får vi fine opplevelser og stemninger. Gode minner lagrer seg i hukommelsen og skaper, sammen med andre typer erfaringer (kunst, litteratur m.v.) forventninger om å kunne komme igjen og oppleve det på nytt. Forventningsgleden kan snus til skuffelse, dersom området og opplevelsen er ødelagt i mellomtiden. Steder blir en del av oss selv, av vår identitet. Gjør vi noe med stedet, gjør vi noe med oss selv. Gjenkjennelse og gjenopplevelse er en forutsetning for folks mulighet til å bygge opp og styrke sitt personlige forhold til skog og landskap.

KRITERIER OG INDIKATORER FOR OPPLEVELSESVERDI

Som diskutert over, er det vanskelig å beskrive “opplevelser” på en dekkende og objektiv måte. Vi ser helt klart et behov for metodeutvikling. Imidlertid viser NOAs erfaring med registrering og framvising av eventyrskogene at vi har truffet godt i forhold til å finne områder som publikum synes er spesielt fine og opplevelsesrike. Mot et bakgrunnsteppe med stadige anslag mot de gjenværende eventyrskogene, og med den eksisterende kunnskap om opplevelse og publikums preferanser til opplevelser i skog, anser vi den eksisterende dokumentasjonen som tilstrekkelig for å igangsette en verneprosess. Det beste må ikke bli det godes fiende.

I vårt arbeid med å dokumentere disse områdene for vern har vi valgt å se på en rekke indikatorer innen hvert vernekriterium. Det er verdsettingen fra de tidligere eventyrskogregistreringene og summen av disse indikatorene for et kriterium som gir ”karakteren” eller verneverdien for et delområde eller for hele området.

Utarbeidelse av indikatorer for opplevelse medfører en fare: Det som er vår subjektive opplevelse og følelsene vi får for et område kan ikke beskrives i tekniske, målbare termer, og mange av oss har også en motvilje mot nettopp det, fordi det medfører en forflatning av opplevelsen. På den annen side står lovens og proposisjonene krav om undersøkelser og dokumentasjon. Imidlertid åpner også loven for at det må være en kombinasjon av kvantifiserbare størrelser og skjønnsmessige kriterier som må ligge til grunn for verdi-settingen.

Vi har derfor, i tillegg til eventyrskogregistreringene, forsøkt å finne fram til indikatorer for de kriteriene vi har benyttet, utviklet et skjema for dokumentasjon og benyttet dette i feltarbeid i de enkelte områdene.

Når det gjelder å vurdere skjønnsmessige kriterier for friluftsliv, er det ingen som er nærmere til å forestå slike vurderinger enn ressurspersoner i de frivillige marka-organisasjonene, slik disse også har medvirket til utviklingen av Flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger. NOA føler seg derfor på ”trygg grunn” når vi fremmer de følgende 12 verneforslagene for verdifulle eventyrskoger i Marka.

I dokumentasjonopplegget er det benyttet ett skjema for hvert delområde, eller ett for hele området dersom dette er lite eller enhetlig. I felt har vi stoppet i mindre undersøkelsesområder med typiske egenskaper for denne eventyrskogen eller for delområdet, og foretatt en vurdering av de enkelte indikatorene. Det er ikke hver enkelt detalj som er det viktigste resultatet i dokumentasjonen, men de trendene som summen av registreringer viser.

For å nærme seg systemet for vern etter naturvernloven, har vi derfor valgt å gi følgende karakterer for *hvert hovedkriterium*, som angis i tabellform for ulike delområder:

- (-) Forekommer ikke
- * Forekommer i liten grad / ikke dominerende
- ** Vanlig forekommende
- *** Forekommer i stor grad / dominerende

Ut fra den opprinnelige registreringens verdianslag og den her utarbeidede stjernesettingen for de forskjellige hovedkriteriene, settes det til slutt en verneverdi for hele området mellom 1 og 3 stjerner: *** svært verneverdig, ** meget verneverdig, * verneverdig.

Gjennomgang av kriterier og indikatorer

Alder er ikke i seg selv et kriterium for høy opplevelsesverdi. Imidlertid går det et skogshistorisk skille i Marka rundt 1950. Før den tid ble de alt vesentligste av hogstene utført med plukkhogst, dvs. at det stod igjen en god del trær som både ga inntrykk av skog etter hogsten, og som la grunnlaget for en rask utvikling tilbake til et relativt naturlig skogbilde. Etter 1950 tok flatehogstene, etterfulgt av planting av ensartede og ensaldrete bestand, mer og mer overhånd – og er nå så godt som enerådende. Det betyr at skog som er eldre enn 60 år oftest vil ha en relativt variert skogstruktur, og derigjennom ganske opplevelsesrike, som følge av plukkhogstene. Samtidig er disse skogene stort sett i hogstklasse V, dvs. skog som av økonomiske grunner “bør hogges”. Det er derfor områdene med gammel skog det haster mest å sikre.

I Oslo kommunes skoger ansees alder som en av de viktigste kjennetegnene på skog som er attraktiv for friluftslivet, og man har besluttet å øke andelen gammel skog vesentlig, til tross for at kommuneskogene allerede i utgangspunktet har betydelig mer gammel skog enn privatskogbruket. Det er både fastsatt forlengede omløpstider og skjøtselstiltak som framhever en mer fleraldret struktur, og dermed grunnlag for varierte og mer varige skogbilder.

- Gamle trær, trær med svært grov eller grov skorpebark
- Store, grove trær med diameter over 30 og 50 cm i brysthøyde
- Skogstrukturens inntrykk av modenhet

Uberørt/naturlig kan vanskelig måles eksakt¹⁰. Fravær av tekniske inngrep, hytter og forekomster av industrialisert ensalderskogbruk er opplagte kjennetegn på uberørte, naturlige områder. Imidlertid er det behov for indikatorer som kan leses ut av den aktuelle skogtilstanden. Vi har valgt følgende:

- Gamle, nedbrutte døde trær
- Liggende døde trær med hard, lite nedbrutt ved
- Stående døde trær
- Mengde av gamle, overvokste stubber
- Mengden av ferskere stubber (lite nedbrutte)
- Fleraldret/flerskjiktet skog

Mangfold og variasjon er også vanskelige å måle, og graden av variasjon må vurderes opp mot det som ville vært naturlig på stedet. Variasjonen kan gå på både terreng, skogstruktur, på den enkelte trærne og på undervegetasjonen. Mye styres av lys- og næringstilgang, men menneskelig påvirkning gjennom industrialiserende hogster er den enkeltfaktoren som i størst grad styrer graden av mangfold og variasjon.

- Treslagsvariasjon (Ut fra hva som er naturlig på stedet)
- Variasjon i bunnvegetasjon (indikasjon på variasjon i lys- og næringstilgang)
- Variasjon i trealder og -størrelse (høyde/tykkelse)
- Variasjon i kronelengde /sjiktning
- Variasjon i skogens horisontale og vertikale struktur

¹⁰ En metode med en indeks utarbeidet på grunnlag av betraktninger av store antall av nærstående tre-par er utviklet i Sverige (Mats hagner, SLU), men ikke utprøvet i stor skala, eller etterprøvet av andre vitenskapelige institusjoner.

Stor variasjon, til tross for bare ett treslag.

Vilt/dramatisk terreng inngår som en dimensjon både i romopplevelse og særpreg, men er i seg selv med på å skape spenning i opplevelsen av et område. Indikatorer:

- Store høydeforskjeller (mer enn 50 høydemeter)
- Høye (> 10m) og lave stup
- Utsiktspunkter
- Slukter og dalganger
- Variasjon i terrengets bratthet

Romopplevelse og variasjon i ”rommenes størrelse og innredning” framstår mer og mer som en viktig og underbevisst syntese av mange andre opplevelsesinntrykk og –kriterier. Samtidig er det liten bevissthet om rom-opplevelse og hvordan denne påvirker vår opplevelse av skog.

- Åpninger i skogen, glenner, holt, lysninger, toppområder
- Naturlige landskapsrom, eks. myrer, putter, tjern, berglende
- Slukter og dalganger, markerte daler
- Variasjon i romstørrelsen
- Utsikt over store landskapsrom
- Utsikt over mindre landskapsrom

Opplevelse av vann er selvsagt lett påviselig ved vann og tjern, ved elver og bekker. Men også myrer, fuktskog og variasjon i markens friskhet betyr mye for opplevelsen. Dette kriteriet kan objektiviseres strengt i form av antall meter strandlinje, vannareal i forhold til landareal, bredde på randsoner med mer, men vi har i stedet valgt følgende indikatorer:

- Opplevelsesmessig dominans av vann og tjern
- Opplevelsesmessig dominans av bekker og elver
- Opplevelsesmessig dominans av myrer, sumpskoger etc.

Opplevelse av historie og tidligere virksomhet i Marka er verdifull informasjon for turgåeren, men er ofte vanskelig tilgjengelig, selv for folk med store kunnskaper. Kultursporene er ofte kamuflert av skog og tidens tildekking med strøfall.

- Kulturlandskap av gammel utforming
- Plukkhogstlandskap
- Opplevelse av plasser, setre, koier
- Fløtningsvassdrag
- Gruver, skjerp, steintipper
- Hesteveier, gamle stier, gamle løyper
- Kølamiler, Fangstanlegg

Særpreget. En del områder har kjennetegn som gjør at man kan huske stedet i detalj og kjenne det igjen på bilder. Heller ikke denne faktoren er lett å dokumentere, men vi har benyttet en antydning av hvilke type elementer som gir særpreget:

- Spesielle bergformasjoner
- Spesielle skogs- eller landskapsrom
- Spesiell utsikt
- Spesielle trær

I vår eventyrskogregistrering har NOA benyttet flere andre kvaliteter ved opplevelsen, som vi bestemt mener er med å forklarer hvorfor noen områder virker attraktive, mens andre framstår som kjedelige. Disse kjennetegnene er imidlertid vanskelig å finne indikatorer til, og kan kanskje best godtgjøres ved at de er en underbevisst syntese av de andre kriteriene, i et samspill med vår kulturelt og individuelt betingede opplevelse av omgivelsene.

Fantasieggende, spennende, trolsk er begreper som vi lett forstår ut fra eventyrenes og kunstnerens bidrag til kulturen. Opplevelse av slike egenskaper er reelle verdier for turgåeren, og ærlige utsagn om at et område oppleves som trolsk eller fantasieggende bør kunne tillegges vekt.

Stillhet kan måles som fravær av støy, men er mye mer enn det. De naturlige lydene fra vind og vær, fra fugler og dyr forårsaker ikke støy, men er en del av den naturlige stillheten. Også et landskap, en skog kan framstå som stille. Et problem i Marka er at stillheten er i ferd med å bli fortrent av stadig økende antall flybevegelser over Marka.

I tillegg til disse kvalitetsindikatorerne er det særlig ett forhold som betyr mye for bruken av et område: Framkommelighet er avgjørende for om folk lar seg friste til å gå utenom stier, veier og løyper. Et slikt kriterium kan måles ved hjelp av tetthetsklasser i skogbruket, men da de områdene vi har plukket ut i eventyrskogregistreringene alle er gamle, naturlige skoger, er det også framkommelighet som i plukkhogstskogen og svært lite tett, ugjennomtrengelig ungskog.

Verneforslag

INNLEDNING

De skogområdene som her foreslås vernet for friluftslivet, er blant de siste restene av den opprinnelige Markaskogen, slik *hele* Marka var i friluftslivets barndom. Fra før krigen kjenner vi knapt til konflikter mellom friluftslivet og skogsdriften. Snarere tvert om: Møte med skogsdriften ble som opplevelsen av kulturminnene: en berikelse av den samlede turopplevelsen (jfr. Asbjørnsens tekst “Sommernatt på Krokskogen”). Først med industriskogbruket, med flatehogster, plantasjeliknende ungskog og mekanisert uttransport med store terrengskader oppsto konfliktene.

I alle spørreundersøkelser og utredninger er det den gamle, litt glisne, varierte skogen som er favoritten. Skal framtidige Marka-vandrere få oppleve slik skog, må det som er igjen bevares. Høyst sannsynlig utgjør slike skoger ikke mer enn 5-6% av Markas produktive skoger.

Dette verneforslaget er det første av flere, en verneplan 1. Vi har i denne omgangen konsentrert oss om et utvalg av de aller mest verdifulle områdene for friluftsliv og naturopplevelse i Marka. Vi har med både store og små områder, nærområder og bynær villmark og områder med svært store opplevelsesverdier. For disse områdene foreslår vi et vern uten annen skjøtsel enn den som viderefører områdenes opplevelseskvaliteter. Vi har flere områder av samme type som det vil bli fremmet verneforslag for senere. I senere verneforslag vil vi også ta med forslag til områder som kan skjøttes fram til enda bedre opplevelsesverdi og områder som ligger mellom vernede områder av ulike slag, slik at de på sikt kan knyttes sammen til større, sammenhengende opplevelsesområder.

OMRÅDENE TRENGER MIDLERTIDIG VERN

Da reduksjonen av de siste eventyrskogene pågår kontinuerlig, ber Naturvernforbundet i Oslo og Akershus om at det innføres midlertidig vern av de tolv foreslåtte områdene så lenge dette verneforslaget er til behandling. Midlertidig vern er hjemlet i markalovens § 11, 2. ledd.

FELLES BEMERKNINGER FOR ALLE OMRÅDER

Skoger som kombinerer det beste i natur og kultur

Ingen av områdene i denne verneplanen er industriskog, framkommet gjennom snauhogst og planting/naturlig foryngelse eller skoger som er skjøttet med sikte på å oppnå homogene forstlige egenskaper. Heller ikke er noen av områdene i dette verneforslaget urskog, fordi alle i et tidligere stadium er plukkhogd. Slik sett kan vi si at områdene representerer restene av et kulturlandskap fra en tidligere fase i skogbruket. Slik skogen er i de små flekkene med eventyrskog i dag, var det meste av skogene i Marka for bare 50-60 år siden.

Men det begynner å bli en god stund siden de siste plukkhogstene, naturen har fått en vesentlig innvirkning på områdenes utvikling - til berikelse for opplevelsen av områdene. Dette totale fraværet av plantasjepreg og industriskogutseende er ett av områdenes aller viktigste kvaliteter, og har vært en overordnet forutsetning ved utvelgelse av områder, både til eventyrskogregistreringen og til denne verneplanen. Denne egenskapen gjelder for alle de 12 områdene.

Forvaltning og skjøtsel

Friluftsliv og naturopplevelse i fokus

Markaloven er opprettet for å sikre friluftslivet og adgangen til naturopplevelser i Marka. Verneområdene opprettet etter loven skal bidra til å sikre verdier som uten vern ville kunne bli ødelagt. Forvaltning og skjøtsel må sikre at verdiene bevares, også for kommende generasjoner, og sikre at områdene og kvalitetene kan oppleves av turfolket. På sikt må det være et mål å utvide områdene, binde flere verneområder (både etter markaloven og etter naturvernloven) sammen til større, sammenhengende områder av høy opplevelsesmessig kvalitet. Dette fordrer en skjøtsel som går langt ut over dagens skogskjøtsel.

Forvaltningsregler

Følgende regler må gjelde i alle områdene:

- Forbud mot all terrengkjøring på tien mark
- Forbud mot jakt i helger og skolens fridager
- Forbud mot oppføring av nye bygninger
- Sanking av bær og sopp er tillatt
- Fyring av bål er tillatt i vinterhalvåret (15.9 – 15.4.)
- Rydding og vanlig vedlikehold av stier og løyper er tillatt.
- Utbedring eller etablering av nye sti- eller løypetraséer skal omsøkes og kan bare innvilges dersom tiltakene ikke medfører ødeleggelse av opplevelsesverdiene og at de fører til en bedre tilgjengelighet til verdiene.

Opprettholdelse av opplevelsesverdiene. Skjøtsel.

Da verneverdiene i all hovedsak knytter seg til en mer eller mindre naturnær tilstand, med gammel skog, stort mangfold/stor variasjon, med naturens egen variasjon i skogstruktur og ”rom-inndeling”, er det viktig at det er naturens prosesser som får styre utviklingen i områdene videre. Men en slik hovedregel behøver ikke forhindre vedlikehold av stier og løyper, bevaring av kulturminner, skjøtsel av mer påvirkede deler av områdene og andre tiltak som ytterligere hever opplevelsesverdiene.

“Vern” er således ikke tenkt som et hinder for en skjøtsel som opprettholder verneverdiene. På en del steder, f.eks i tilknytning til kultuminner og –landskap, vil en *forsiktig* plukkhogst kunne bidra til verdienes opprettholdelse, andre steder, der naturlighet står for de viktigste kvalitetene, kan en fri utvikling være det beste svaret på hvordan kvalitetene bevares. Slik skjøtsel for å bevare eller styrke områdenes verneverdier kan bare tillates i samarbeid med forvaltningsmyndighetene og Marka-organisasjonene. Slik skjøtsel skal alltid ha som mål å opprettholde de verdiene som er grunnlaget for vern.

Partier med tettere planteskog som er blitt tatt med i verneområdene av arronderingsgrunner, naboområder som med skjøtsel kan utvikle de samme kvalitetene som verneområdet og buffersoner ot verneområdene må skjøttes med forsiktig plukkhogst, dvs ikke mer enn 40% uttak av stående volum, og alltid på en slik måte at det fremmer en skjiktet skogtilstand i framtiden.

Avstander

I de etterfølgende beskrivelsene av hvert enkelt område er alle avstander oppgitt i luftlinje. Det betyr i praksis at det er noe lenger å gå eller sykle, da alle veier og stier i større eller mindre grad følger terrenget.

LANGVASSBRENNNA (*)**

Området, som består av 6 delområder, har ”alt” turgåeren kan ønske seg: Trolske furukoller og storskog av gran, stor variasjon i skog og terreng, idylliske vann og putter, store myrområder, særpregede bergformasjoner og et mylder av ulike rom i skog og terreng. Det er sjelden at så store kvaliteter er bevart i sammenheng i Marka. Området er i sum gitt verdien svært verneverdig (***)).

Referansedata

Fylke: Oppland
Kommune: Jevnaker
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca 540 – 663 moh.
Areal: 3.092 da
Eiere: Jevnaker allmenning, Kistefoss skoger

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Området ligger mellom Sinnerdalen, Mosjøen og Svenådalen nord i Nordmarka, i Jevnaker kommune, ca 6 km SØ for Jevnaker sentrum. Området er på 3.092 da og ligger mellom ca 540 og 663 m.o.h.

Beskrivelse av området

Sammenhengende ås-, skog- og myrområde som består av et typisk kolleterreng med skrinne furukledde koller, lier der grana tar over, avbrutt av myrer, vann og små putter. Området heller bratt ned mot nord og stedvis langs grensen i øst.

Arrondering og inndeling i delområder

Området er avgrenset mot omkringliggende kulturskog.

Storområdet er delt i 6 delområder: Langvassbrenna N (delomr. A) som omfatter hele toppplatået på Langvassbrenna, rett vest for Langvatnet. Seksputhøgda (B) er et annet høydeplatå med mange av de samme kvalitetene som Langvassbrenna N. Deledalen (C) er et lite område med storvokst granskog mellom de to første. Langvatn (D) omfatter landskapsrommet rundt Langvatnet og furukollene på østsiden. Langvassbrenna sør (E) er et toppområde med bratt helling mot øst, avgrenset av tidligere hogster i vest. Sinderbrenna (F) er den sørligste delen av området, nesten avsnørt fra de øvrige gjennom hogster i nyere tid.

Adkomst/tilgjengelighet

Enkelste adkomst er fra enden av veien sør for Langvatn (0,2 km) eller fra veien i Sinnerdalen (1 km). Om vinteren går det scooter-preparert løype gjennom området. Det finnes ikke stier i området, men skogen og terrenget er for det meste lett-gått. Nærmeste serveringssted er Tversjøstallen (2 km) og nærmeste overnattingssted er Sinderdammen (DNT-OO) (3 km). Nærmeste offentlige kommunikasjon er buss Jevnaker – Hønefoss. Parkeringsplass ved Tversjøstallen (bomvei).

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Både de 6 delområdene hver for seg, og hele storområdet, har flerskjiktet, variert, naturlig gammelskog som ikke er utsatt for industriskogbruket, men har beholdt preget av naturlighet og variasjon. Både terrenget og skogtilstanden skaper mange små og store rom som gir spennende skogopplevelser.

Terrenget er innbydende og lett tilgjengelig. Østflanken, fra rødmerka løype og sørover, og de nordlige delene av selve toppområdet på Langvassbrenna har til dels dramatiske formasjoner, om enn ikke av de største dimensjonene.

Langvassbrenna nord / toppområdet (A) er et variert område som spenner fra glisne fururabber med god utsikt til dype gransøkk og –lier med grov skog med frodige mosematter i bunnen. Skogen framstår som gammel, meget variert, med markerte overganger mellom ulike skogtyper, stor variasjon i bunnvegetasjon og skogstruktur. Store myrer dominerer landskapet, og danner store, naturlige rom, som sammen med de mindre rom som dannes av terrenget og skogen bidrar til en betydelig variasjon og mangfold i naturopplevelse. Også de mange store, gamle kronglefuruene gir området et spennende og trolsk preg. I vest er det et parti med spennende bergformasjoner, med flott utsikt mot vest og nord.

Seksputthøgda (B) har mange av de samme kvalitetene som toppområdet, men har mindre av den helt grove, frodige granskogen. I områdets ytterkanter går skogen gradvis over fra eventyrskog, via gammel plukkhogst til industriskog i liene ned mot Svenoputten. Skogen er jevnt over gammel, og framstår som naturnær, med unntak av partier preget av noe sterkere plukkhogst en del ti-år tilbake i tid. Variasjonen i skogens struktur og tetthet er stor, terrenget er roligere, med mindre dramatikk enn i toppområdet.

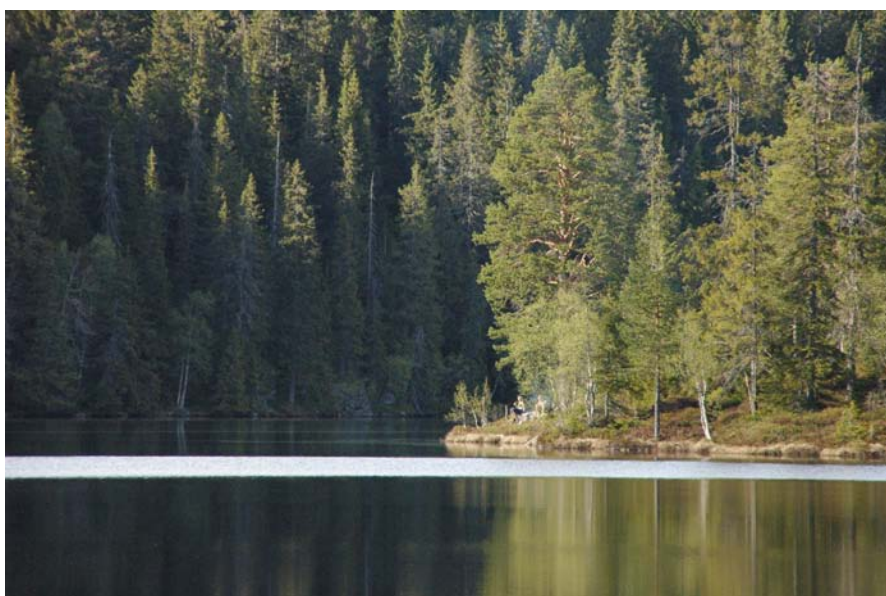

”**Deledalen**” (C) er en markert dalgang mellom (A) og (B). Grov, storstammet, kvistrik gran dominerer området, men det er aldri langt opp til furu- og blandingsskogen. Gjennom dalbunnen slukter seg en langstrakt, trang myr som gir et trolsk og spennende rom. Skogen er gammel; den virker naturlig og er meget variert. Noe mer påvirkning i begge ender av dalen, der de siste plukkhogstene ligger litt nærmere i tid enn resten av området, men også her er det gjennomgående variert, gammel skog. De mange små rommene, sammen med det langstrakte myrrommet, gir hele området karakter og identitet.

Langvatn (D) er sterkt preget av selve Langvatnet og det sterke landskapsrommet rundt. Vannet er blant de få større innsjøene i Marka uten moderne inngrep av noe slag synlig rundt vannet. Stedvis trekker furuskogen helt ned til vannkanten på østsiden, men det er den gamle granskogen som dominerer. Forsiktige gjennomhogster, både i nordvest (ca. 1998) og i øst (2007) påvirker i liten grad helhetsbildet, men reduserer inntrykket av alder og naturlighet. Variasjonen i skogen er stor. På høst og vår ser en at det er innslag av lauv i liene, men det er kun i de sterke fargers sesonger at de legges merke til. Landskapet er rolig, her finnes stillheten og harmonien.

Langvassbrenna sør (E) er dominert av et toppområde med små-kollete terreng med eldgammel, trolsk furuskog. Ned i hellingene rundt, er det variert blanding av gran og furu, til dels ren granskog. I nordøst er terrenget brattere med en markert og vill kløft med grove trær og læger, og bratt grankledd stigning opp mot toppområdet. Delområdet framstår som naturlig, særpreget og variert.

Sinderbrenna (F) er den sørligste delen av området, nesten avsnørt fra de øvrige gjennom hogster i nyere tid. Delområde har mange av de samme kvalitetene som de andre ”brennene”: Furukoller, spennende blandingsskog av gran og furu og rene granskoglier. Enkelte svært grove, gamle trær finnes i vestlia.

Alder. I det aller meste av området omfatter skogen av gamle til svært gamle trær. Både storfuruer på flaka og storgranene ned i søkkene, sammen med mange trær med grov skorpebark gir et tydelig preg av virkelig gammel skog. Det samme gjør skogstrukturen, som forteller at de siste inngrepene ligger langt tilbake i tid. Noen steder langs grensene finnes det noe yngre skog.

Uberørt / naturlig. I alle delområdene er det betydelige mengder med døde trær, stående og liggende. Stedvis er skogen under naturlig foryngelse, som følge av vindfelling av hele holt. Slike steder ”spruter det opp” ny skog, noe som medvirker til et variert skogbilde. For øvrig vitner skogbildet, som framstår som modent over det meste av området, om fravær av inngrep gjennom lang tid.

Mangfold / variasjon. Terrenget spenner over et helt spekter av kvaliteter, fra spennende bergformasjoner, via mer eller mindre bratte lier og over til roligere partier med store og små myrer. Skogen følger det samme mønsteret, med furuskog på kollene og gradvis overgang til ren granskog i søkkene, og er nær sagt overalt sjiktet og med stor spredning. Dette gir stor variasjon, både horisontalt og vertikalt. Undervegetasjonen spenner fra røsslyng og lauvskog oppe på koller og flak, og til grasdekke og bregneskog i søkkene.

Terrengvariasjon. Helt lokalt finnes det en del steder ganske bratte, ville partier, men det er terrengvariasjonen i liten skala som er mest påfallende, med mange små slukter og bratte fall noen steder og rolige flak andre.

Opplevelse av rom. Det er stor variasjon og mangfold i de rom som skog og terreng danner. På ”brennene” finnes både store rom rundt myrene og mindre rom inne i skogen. I Deledalen er romdannelsen ekstra sterk som følge av de høye åsene på begge sider. Landskapsrommet rundt Langvatn gir et helhetlig, opprinnelig og uberørt inntrykk.

Opplevelse av vann og fuktighet. Denne faktoren er selvsagt sterkest i delområdet Langvatn, men myrer og små kulper gir også opplevelse av frisk fuktighet på ”brennene”. I Deledalen er det bekken og den våte myrstrengen som dominerer synsinntrykket. I alle delområdene finnes det partier med frisk sumpskog, som gir avveksling mellom tørre rabber og koller.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Ingen kulturminner eller kulturspor er registrert.

Særpreget. Innen delområdene finnes det mange særpregede forekomster, både terrengmessig, landskapsmessig og gjennom spesielle trær. Vest i delområdet Langvassbrenna nord er det et spesielt parti med berg og flak i dagen. Skogen og de særegne trærne på og rundt myrene er lite påvirket og bidrar til å gjøre området spennende/”trolsk”. Et helt Markavann uten moderne inngrep er i seg selv et særsyn.

Verdisetting

Etter rundt 60 år med bestandsskogbruk er det uvanlig å finne større, sammenhengende områder med gammel naturlig skog, slik man finner på Langvassbrenna. Både hver for seg og samlet innehar området store opplevelsesverdier innen de fleste kriteriene. Få steder i Marka kan man komme nærmere villmarkspreget enn gjennom en stille vandring i dette området.

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Særpreget	Samlet verdi
Delomr. A	***	**(*)	***	**	***	*	(-)	***	***
Delomr. B	***	***	***	**	***	*	(-)	**	***
Delomr. C	***	**(*)	***	**(*)	***	**	(-)	**(*)	***
Delomr. D	**	**	**(*)	**(*)	***	***	*	***	***
Delomr. E	***	***	***	**	**	(*)	(-)	***	***
Delomr. F	***	**	***	**	*	(-)	(-)	**	**(*)
Tot for området	***	**(*)	***	**	**(*)	**(*)	(-)	***	***

Skjøtsel og forvaltning

Områdets urørte preg tilsier ingen annen skjøtsel enn vedlikehold av skiløypa, evt. gjenopptakelse av en gammel blåmerket sti gjennom området for å bedre adkomsten sommerstid.

Langvassbrenna, med delområdene Langvassbrenna N, Sekspulthøgda, Deledalen, Langvatn, Langvassbrenna sør og Sinderbrenna

SPÅLSBERGET (*)**

Markert åsparti nord i Nordmarka med gammel, naturlig, variert og spennende skog. Kronglefuruer og skjørtegran kranser den gamle seterveien til Ringerikssetrene i Spålsområdet. Fra toppen er det vid utsikt i alle retninger. To små tjern omkranset av kronglefuruer og uten inngrep i landskapsrommet rundt, er blant Markas flotteste. Terrenget er lettgått med mange idyller, men også så variert og spennende at det ikke mangler steder der fantasien utfordres. Området er gitt verneverdien *svært verneverdig* (***)).

Referansedata

Fylke: Buskerud
Kommune: Ringerike
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca 520 – 629 moh
Areal: 862 dekar
Eier: Løvenskiold + bondeskog

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Spålsberget ligger mellom Øyangen og Spålen i Ringerike kommune. Avstanden til Hønefoss er 12 km.

Beskrivelse av området

Som navnet sier er dette et markert berg, men uten dramatiske stup eller fall mot noen kant. Vesthellingen er brattere enn østhellingen. Selve toppområdet er dels bart berg, dels skrinnsfuruskog. Det samme gjelder den lille kollen sør for den navnløse putten i sør. Steinbutjern og to mindre putter befinner seg i området, men ingen bekker av betydning. I det lavereliggende terrenget veksler vegetasjonen mellom furumyrer, blandingskoger og variert gammelskog av gran.

Delområder

Selv om området er meget variert, har vi valgt ikke å skille ut noen delområder, men ansett hele området under ett.

Avgrensning og arrondering

Avgrensningen går i grovt fra hovedløypa mellom vesle Ugla og Auretjern i nord, i skillet mellom gammel og yngre skog i øst, mot hogstfelt i sør, og langs skiløyper og over Ugla i vest. I nord og nordvest er tatt med noe ungskog/ensaldersskog for å få en bedre arrondering.

Adkomst/tilgjengelighet

Det går flere preparerte skiløyper inntil området og en god blåmerket sti gjennom den søndre delen av området. med sykkel er det lett adkomst fra veien ved vesle Ugla. Det er ca. 2 km fra P-plassen på Jonsetangen ved Øyangen. Offentlig kommunikasjon er nedlagt inn til Rinkollen-området, således er Klekken nærmeste bussholdeplass (9 km). Nærmeste serveringssteder er Ringkollstua (5 km), Tverrsjøstallen (6 km) og Sandvikshytta (5 km).

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Spålsberget har vært NOAs referanseområde for en skikkelig eventyrskog i vårt registreringsprosjekt. Området inneholder alt det vandreren drømmer om: Idylliske små tjern, koller med vid utsikt, spennende og variert gammelskog, kronglefuru og skjørtegran, her er rikt dyre- og fugleliv. Den eldgamle seterveien fra Haugsbygd til setrene rundt Spålen går gjennom området, i dag som en blåmerket sti. Og det hele er lett tilgjengelig via preparerte skiløyper, merket sti og fra sykkelvei.

Alder. Området har for det meste svært gammel skog. I ytterkantene, særlig i nord, er det et litt yngre preg, men det finnes lite planteskog innenfor avgrensningen. Svære, grove trær og trær med tykk skorpebark som vitner om høy alder er vanlig.

Uberørt / naturlig. Skogstrukturen vitner om at her ikke har vært drevet med flatehogstskogbruk, kun enkelte stubber spredd rundt i terrenget vitner om tidligere tiders plukkhogster. Mange stående og liggende døde trær viser at det har gått lang tid siden siste inngrep.

Mangfold / variasjon. Skogen er variert, få treslag til tross. Furu gjør seg mest gjeldende i toppområdene og på myrene, men også i blanding med gran nedover i liene. Stedvis er det grov, skjiktet granskog med dype mosematter eller blåbærlyng. Trærne har stor innbyrdes variasjon i størrelse, form og alder, og de står slik naturen har plassert dem – variert og med mange åpninger og mer tette partier. Myrene og de små puttene gir idyllisk avveksling fra skog-bildene.

Terrengvariasjon. Området markerer seg tydelig fra omgivelsene, men uten de dramatiske stup og skrenter. Flere mindre slukter og knauser skaper variasjon på mikronivå. Flott utsikt fra topp gir følelsen av å komme høyt opp.

Opplevelse av rom. Både rundt småputtene og myrene er det flotte landskapsrom, og den varierte skogen skaper et mangfold av skogsrom, både i størrelse og utforming. Flere slukter har sine særpregede rom, satt sammen av terrengelementer og skogen rundt.

Opplevelse av vann og fuktighet. Tjern og myrer gir landskapet spenning og friskhet. Den sørligste av de to navnløse puttene i området er blant Markas flotteste perler, omgitt av mektige kronglefuruer og eldgammel granskog.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Den omtalte seterstien er en av få intakte eksemplarer av arten. Den følger terrenget på en naturlig måte og svinger innom både storskogen av gran og ut i furumyrene. Her er det lett å leve seg inn i tidligere generasjoners liv på skauen.

Særpreget. Særlig furuskogen, med hundrevis av gamle, grove kronglete greiner som svinger seg bronsebrunt mot himmelen gir området en sterk identitet. Også toppområdet og flere av kollene har sitt tydelige, og lett gjenkjennelige særpreget. Hele området er som en illustrasjon til folkeeventyrene.

Verdisetting

Området scorer høyt på mange av kriteriene for verdifulle eventyrskoger. Alderen er høy, det er stor variasjon, romopplevelsen og særpreget er sterkt. Vi har gitt området verneverdien *Svært verneverdig* (***)

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær-preg	Samlet verdi
Tot for området	***	***	***	*	***	**	**	***	***

Skjøtsel

Områdets kvaliteter tilsier at skogen i området må underlegges fri utvikling uten inngrep.

Kart

KJERRINGKOLLEN (*)**

Større område med gammel, naturlig variert skog, preget av markerte koller med gamle maleriske furuer og lier med grov granskog. Mange små og store myrer, små idylliske tjern, fuktige, trolske søkk og storslagen utsikt over Heggelivanna med nære omgivelser gir et sterkt inntrykk av vannets bidrag til opplevelsen.

Skogens variasjon danner mange spennende og ulikeartede skogrom i området. Skogen i området er variert: På de skrinne kollene er det kun furuskog, men der det blir mer jordsmonn å bite seg fast i, overtar grana, med naturlig blanding av store og små, gamle og unge trær.

Området ligger lett tilgjengelig med blåmerket sti og rødmerkede løyper gjennom området og skogsbilvei i grei gangavstand. Heggeliseter, med servering på vinteren, ligger et par steinkast unna, Løvlia ligger 2 km mot vest.

Referansedata

Fylke: Buskerud
Kommune: Ringerike
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: 500 – 585 moh.
Areal: 917 da
Eier: Løvenskiold

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Området ligger nord på Krokskogen i Ringerike kommune, ca. 6 km sørøst for Stubdal/Damtjern. Søndagsbrenna-Merratjern naturreservat er nabo i sør, Heggelivann i øst. I nord og vest ligger Nibbitjern og dets uløp i Fjerdingsbekken.

Beskrivelse

Kollene øst i området danner et vilt og dramatisk terreng, mens det mot vest blir roligere, med flere store myrer. Fra de høyeste kollene er det vid utsikt over landskapsrommet rundt Heggelivanna. Flere mindre myrer og små tjenn avveksles av variert blandingskog som går over i ren granskog i lier og søkk. Et ca. 10 år gammelt hogstområde ligger inneklemt fra Nibbitjern og sørover.

Delområder

Ut fra terrengforholdene og skogopplevelsen har vi delt området i to delområder: Øst, med markerte koller og bratt terreng, og vest, med noe roligere terrengformer. Begge har mye gammel skog, men det østlige området er mer uberørt. Kiler med ungskog fra sør og nordøst gir en naturlig avgrensning av delområdene.

Avgrensning

Området avgrenses i nord av Nibbitjern og et ca. 10 år gammelt hogstområde. Mot nordøst og flere steder i øst er det innslag av ensaldret granskog, forøvrig utgjør nordre Heggelivann avgrensningen. I sør er grensen trukket mellom eldre skog og yngre ungskog. I vest utgjør høyspentledningen og Fjerdingsbekken avgrensningen.

Området som i denne omgang foreslås fredet består i all hovedsak av eventyrskog uten arronderingsområder. På sikt vil det være naturlig å innlemme hele området sør for kraftledningen til Heggeliseter og fram til reservatgrensen mot Søndagsbrenna-Merratjern NR. I tillegg bør hele landskapsrommet rundt Nibbitjern inngå i området.

Adkomst/tilgjengelighet

Området ligger midt i Marka, men er likevel lett å nå på sykkel fra Sørkedalen eller Damtjern (sykkelbuss), og på ski. Sommerstid er letteste adkomst langs blåstien fra Løvlia til dammen på Nordre Heggelivann, men også mulig å ta seg sørover fra Skamrekbrua. Nærmeste serveringssted er Heggeliseter på vinterstid, bare et par steinkast fra området. På sommeren er det Løvlia som er nærmest, ca. 1 km i luftlinje. Her er det også mulighet for overnatting.

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Det mest dominerende trekket ved Kjerringkollen er selve toppområdet, med særpregete koller, dramatiske bergskrenter, små og store myrer og tjern, og granlier med variert og storslagen naturskog. Fra kollene og flere steder i liene er det flott utsikt over mot Heggeliseter og områdene rundt nordre Heggelivann. Skogen spenner mellom maleriske kronglefuruer på kollene og til storvokst, grov granskog i liene. Skogen har stor variasjon i alder, størrelse på trærne og skogstruktur.

I delområde vest mangler de markerte furukollene, men flere bekkesøkk med sterkt naturskogpreg gir en helt annen opplevelse. I dette området er skogen stedvis noe yngre, og merkene etter siste plukkhogst er tydeligere. I nord er det flotte opplevelser av Nibbitjern og den spennende lille elvesnutten som renner ut av den gamle fløtningsdammen. Store myrer ned mot Fjerdingsbekken gir en fin kontrast til storskogen rundt.

I begge delområder er det stor variasjon i romopplevelsen, men de mest markerte rommene ligger i delområdet rundt toppen. Myrene i nordvest og Nibbitjern gir romopplevele i en litt annen skala, mens utsikten over det store landskapsrommet rundt Heggelivann bidrar til oversikt og sammenheng. I toppområdet er også terrenget mest vilt, mens delområde vest har mer innslag av kultur og historie, særlig gjennom den gamle fløtningsdammen som regulerte vannstanden i Nibbitjern.

Kort omtale av de ulike opplevelsesverdiene:

Alder. Begge delområdene har mange gamle og svært gamle trær og store trær. Som i resten av de sørlige delene av Nordmarka og Krokskogen er det generelt lite skjeggglav.

Uberørt / naturlig. I område vest er påvirkningen noe større enn i øst, med partier der skogen ennå ikke helt har gått seg til etter siste plukkhogst. Delområdet har markerte grenser mot ungskog, hogstfelt og høyspentledning.

Mangfold / variasjon. I begge delområder er det stor variasjon i skogstrukturen, både langs bakken og i høyden. I øst er det mer furu på de skrinne kollene, mens det i vest er mer tydelige innslag av lauvtrær.

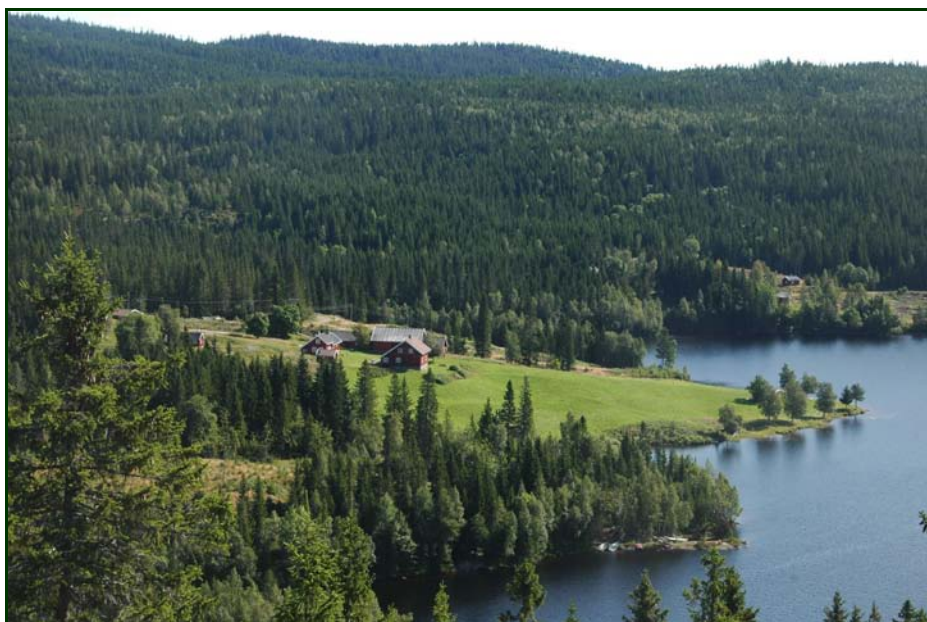
Terrengvariasjon ("Vilt"). Det østlige delområdet heller bratt ned til nordre Heggelivann og har et sterkt kolle- og slukt-preg. Det vestre delområdet er mindre markert, men har noen spennende bekkedaler.

Opplevelse av rom. Både terreng, myrer/tjern og skogstrukturen bidrar til stor variasjon i romopplevelsen.

Opplevelse av vann og fuktighet. Vann kan oppleves i mange dimensjoner, fra storslått utsikt over Heggelivannet, via opplevelse av små putter og tjern, til myrer, sumpskog og dryppende mosematter i liene.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Få spor av tidligere tiders virksomhet. Nibbitjern har vært øverte dam i fløtningsvassdraget ned til Lommedalen, og har en flott, men av vegetasjonen godt kamuflert steindam.

Særpreget ("Fantasieggende"/"Spennende"/"trolsk"). Furukollene, myrene, sluktene og den grove granskogen i delområdet øst gir et kraftig særpreget og mye næring til fantasien. Delområde vest er mindre særpreget, men ved de små puttene og bekkedalene er det spennende og eventyrlige stemninger.

Verdisetting

Kjerringkollen er blant de mest opplevelsesrike som er undersøkt i NOAs eventyrskogregistrering. Det naturlige, urørte preget, den gamle, varierte skogen, spennet i romopplevelser og innslag av ville, trolske og sterkt fantasieggende partier gjør området til en perle, som vi har gitt høyeste verdi: Svært verneverdig (***).

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng- variasjon	Rom- Opplevelse	Oppl. av vann	Oppl. av Historie	Sær- preg	Samlet verdi
Delomr. A	***	***	***	***	***	**	*	***	***
Delomr. B	**	**	***	**	***	**	(-)	*	**
Tot for området	***	**(*)	***	**(*)	***	**	(*)	***	***

Forslag til skjøtsel

Delområde øst bør underlegges fri utvikling. I delområde vest kan det tåles forsiktig plukkhogst i området nærmest kraftledningen for raskere å oppnå full skjiktning, men også her vil fri utvikling “gjøre jobben”.

Et større, ca. 10 år gammelt hogstfelt sør for Nibbitjern kiler seg inn i området. Dette bør på sikt skjøttes på en måte som gjør at det kan inngå i eventyrskogen. Det samme gjelder partier med yngre skog ned mot Heggelivann i øst og i sør ned mot Møkkalijenna.

Kart

VELOHØGDA (*)**

Særpreget skog- og myrplata med gammel, variert og naturlig granskog. Området framstår som lite berørt av nyere inngrep. Vekslingen mellom stor gammelskog og store og små myrer og fuktige søkk, og den store variasjonen i skogens struktur gjør at området framstår som spennende og trolsk, med sterke og varierte romopplevelser. Landskapet er rolig og bærer preg av stillhet. Området ligger inntil en mye benyttet skiløype og i enden av en skogsvei som er farbar med sykkel. Området har store opplevelsesverdier og verneverdien er satt til *svært verneverdig* (***)).

Referansedata

Fylke: Buskerud
Kommune: Ringerike
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca 480 – ca 560 moh
Areal: 375 da
Eier: Løvenskiold

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Velohøgda ligger nord for vesle Sandungen midt i Nordmarka, sørøst i Ringerike kommune, ca. en mil sørøst for Ringkollen. Området er på 375 da, og ligger mellom 480 – 560 moh.

Beskrivelse av området

Disse sentrale delene av Nordmarka er preget av middels rik berggrunn og relativt stor nedbørmengde, særlig vinterstid. Dette preger skogbildet, som domineres av kvistrik gran,

sterk mot snøbrekk. Fra Vesle Sandungen i sør stiger terrenget opp til et større kolle-, skog- og myrlandskap, der eventyrskogen Velohøgda utgjør den mest urørte delen. Terrenget er stort sett rolig, med unntak av den bratte vestskråningen ned mot skiløypa. Store og små myrer dominerer landskapet.

Avgrensning og arrondering

Området avgrenses i all hovedsak mot ensaldret skog og eldre hogstfelt. I vest går grensen mot vei/skiløype og større myrer.

Delområder

Området framstår som ganske enhetlig, så det er ikke skilt ut delområder.

Adkomst/tilgjengelighet

Området og skogen i området er lett framkommelig, sommer som vinter. Skogbildet gir et åpent preg, og selv med en del læger er det lett å ta seg fram nær sagt over alt. En del av myrene er så våte at de ikke lar seg passere sommerstid.

Skiløypa fra Spålen til vesle Sandungen er svært populær, og gjør området lett tilgjengelig vinterstid. Også om sommeren er det lette å komme til området, gjennom skogsvei farbar med sykkel fra Sandbekk ved vesle Sandungen, som ender i grensen av området.

Nærmeste overnattingssted er Katnosdammen (DNT-OO), ca. 2 km unna. Vinterstid er det servering fra Sandvikshytta ved Katnosa (3 km).

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Det er særlig den eldgamle, varierte og lite påvirkede naturskogen og vekslingen mellom denne og alle områdets myrer og fuktige søkk som en først legger merke til ved et besøk i området. Gammelskogen bærer preg av ikke å ha vært rørt på lenge, med grove kjempetrær ned i søkkene og mer fjellskogpregete, ”raggete” trær på de mest værutsatte stedene. Skogen består nær utelukkende av gran, men er likevel variert, spesielt i trærnes alder, størrelse og form, som igjen avspeiler den store variasjonen i skogens tetthet.

Variasjonen i romopplevelse i området er slående: Fra de relativt store rommene som myrene utgjør, til små åpninger og glenner i storskogen der enkelte av kjempene har falt over ende. Særlig er de mange små bekkesøkkene med storskog ut fra myrene spesielle og flotte opplevelser, med dype mosematter og rik vegetasjon på "gulvet", mer eller mindre transparente "vegger" av skog med varierende størrelse, høyde og innbyrdes avstand, og gamle kjemper med vide kroner som delvis danner "tak" i rommene.

Med de få forekomstene av virkelig gammel skog i Marka, er det i seg selv særpreget med et så vidt stort område med så gammel, inntakt skog. Den varierte skogstrukturen og sterk påvirkning av store snømengder legger grunnlag for variasjon i trærnes form og utseende. Mange steder former skogen trolske skikkelser og figurer som vekker spenning og nysgjerrighet. Særpreget i området understrekes særlig i de spesielle bekkesøkkene i tilknytning til de store myrene. Flere steder forsvinner bekkene under bakken og dukker opp igjen lenger ned.

Alder: Området har mange svært gamle og gamle trær, med grov, skorpete bark. Det er også mange riktig store, grove trær. De eldste trærne finnes særlig på de litt berglendte partiene.

Uberørt / naturlig: Landskapet er ikke påvirket av tekniske inngrep. Det er en god del døde trær, både stående og liggende. Av lægrene er det stor variasjon i nedbrytingsgrad, noe som tyder på en lang tidsperiode siden siste inngrep med plukkhogst. Dette underbygges også av at gamle stubber er i ferd med å gå helt i oppløsning.

Rett nord for området (utenfor avgrensningen) er det nylig foretatt tynningshogst med en del hjulspor etter utkjøringen. I øst og sør er det ujevne overganger mot ensalderskog.

Mangfold / variasjon Til tross for liten treslagsvariasjon, er området og skogen variert. Særlig er variasjonen i trealder, trærnes form og skogens struktur stor. Variasjonen mellom ulike vegetasjonstyper, mellom myr og fastmark og i skogens struktur og trærnes størrelse.

Terrengvariasjon ("Vilt"): Terrengvariasjonen er i store trekk liten, med unntak av den bratte vestskråningen ned mot skiløypa, med høydeforskjeller opp til 60m. I liten skala gir de mange bekkesluktene spennende variasjon fra myrlandskapet og de skogkledde koller og skråninger. Det er få gode utsiktspunkter over store områder, men fine detaljutsikter vestover fra åsryggen i vest.

Opplevelse av rom: Opplevelsen av rom preger området, fra de store myr-rommene som er dominerende i landskapet, via de mindre og mer intime skogsrommene nede i slukter og de små lukene og glennene der enkeltrær eller grupper av trær har falt av elde. Også variasjonen i romstørrelsen er stor, med den spenningen det gir for en vandring i området.

Opplevelse av vann og fuktighet. Denne faktoren er ikke den mest framtrедende på Velohøgda. Små putter, men store myrer. Sumpskog, fuktige mosematter og små bekker bidrar til områdets friskhet.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Det er ikke registrert kulturminner i området.

Særpreget: Til tross for få markerte landskapsdetaljer og terrengformasjoner, er området særpreget. Skogen har fått stå lenge uten noen ensrettende skjøtsel, og framstår som fantasieggende og trolsk, med et sterkt naturpreg.

Verdisetting

Området får fullt score på hele 4 kriterier, og gis derfor totalverdien *svært verneverdig* (***)

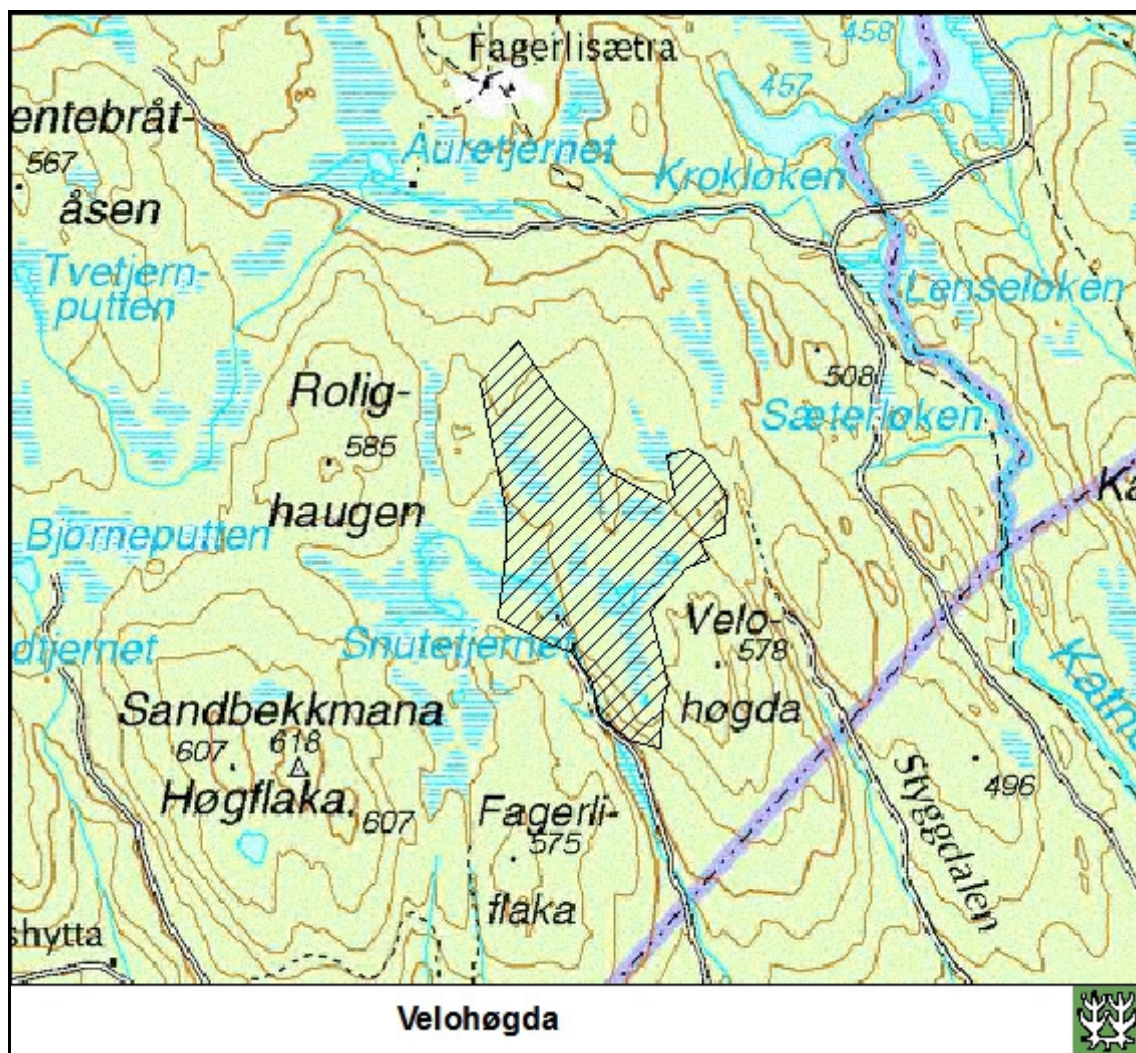
Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom- Opplevl	Oppl. av vann og myr	Oppl. av historie	Sær- preg	Samlet Verdi
Tot for området	***	***	***	*	***	*	(-)	**	***

Skjøtsel og forvaltning

Området urørte og naturlige karakter tilsier at det ikke skal foretas skogbrukstiltak i området.

Kart

HAKLOMANA (*)**

Haklomana består av en markert åsrygg med dramatiske terrengformer på flankene, trolsk storskog og en spennende historie. Toppområdet er preget av grove kronglefuruer, store myrer og mellomliggende granlier med gammel naturskog. Nede på sidene av åsryggen overtar granskogen, stedvis storvokst og gammel, med variert skogbunn. Vesthellingen er vill og dramatisk, med hyller og høye stup, grove skjørtegraner på hyllene og med vid utsikt over Hakkloa og Smalstrøm.

Haklomana har en spesiell plass i Markahistorien, da en av de aller første beskrivelsene om Marka, "En jagers erindringer" av Bernhard Herre, inneholder en dramatisk beskrivelse av nettopp dette området.

Området har store opplevelsesverdier, og er gitt verneverdi: *svært verneverdig (***)*.

Referansedata

Fylke: Oslo
Kommune: Oslo
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: ca 360 – 454 moh.
Areal: 435 da
Eier: Løvenskiold

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Haklomana er et 435 da stort område som ligger sentralt i Nordmarka, mellom vannene Hakkloa og Helgern i Oslo kommune.

Beskrivelse

Haklomana består av en langstrakt, markert åsrygg med bratte flanker ned mot øst, sør og vest. Særlig er den vestlige hellingen bratt og dramatisk, men også i nordøst er terrengformasjonene markerte. Toppområdene er preget av furukoller, større myrer og mellomliggende fastmark med blandingsskog av gran og furu eller ren granskog. I liene dominerer granskogen. Undervegetasjonen varierer mellom storbregnegranskog og røsslyng-furuskog.

Haklomana sett fra vestsiden av Hakkloa

Avgrensning

Avgrensningen av området er i hovedsak bestemt av omkringliggende ensalderskoger. I sør er grensen trukket mellom gammelskog og yngre, relativt åpen skog med en god del opplevelseskvaliteter, men ikke tilstrekkelig til å ta det med som ”eventyrskog”. I sørvest går avgrensningen ned til Smalstrøm og får med seg den øvre delen av elva. Lenger nord trenges grensa oppover i åsen av et tett plantefelt. Helt i nordvest går området ned til Hakkloa. I nord er avgrensningen mot yngre ensalderskog markert, det samme gjelder i hovedsak østavgrensningen. En mindre del av nylig plukkhogd skog er tatt med innenfor området i nordøst. Sør i området er et mindre felt med ungskog, i et markert søkk på tvers av ryggen tatt med av arronderingsgrunner.

Inndeling i delområder

Opplevelsesmessig skiller brattlia i nordvest seg fra resten av området og beriker helheten med helt andre inntrykk. Dette området er derfor skilt ut som en egen enhet.

Adkomst/tilgjengelighet

Området ligger midt i Nordmarka, kun 2 km fra Kikutstua. Området er enklest å nå fra Maridalen (8 km fra Skar) og stasjoner på Gjøvikbanen (8 km fra Movann st.). I sør er det lett å ta seg fram fra den blåmerkede stien mellom Fortjernsbråten og Sølsvika. Fra nord er enden av skogsbilveien sørvest for Sølsvika et godt utgangspunkt ved ankomst med sykkel. De bratte liene er tunge å forsere, men går man i toppområdet, innbyr både terreng og skogstruktur til å gå hvor man måtte ønske.

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Skogen på Haklomana er gammel, framstår som uberørt og naturlig, har stor variasjon og særpreg. Langs ryggen er det mange maleriske kronglefuruer med flate kroner og store, grove grener. I tillegg til de store furuene er synsinntrykket dominert av gammel, spennende og variert granskog. Skogen varierer i størrelse og åpenhet, og skaper mange små og store ”rom” som beriker opplevelsen. Flere steder er det god utsikt, både østover og vestover. I liene og på de litt rikere delene av toppområdet er det variert, naturskogpreget granskog, stedvis med innblanding av store, særpregede furuer.

Området og skogen er lettgått, så lenge man holder seg unna de bratte hufsene mot vest. En tidligere kjentmannspost og omtalen av området i litteraturen (Bernhard Herre) gjør at mange oppsøker området, selv om det mangler spesiell tilrettelegging. Områdets preg av villmark er dets hovedattraksjon.

Alder: det er mange trær med bark, størrelse og kvistsetting som vitner om høy alder i området. Spor av skogbrann i enkelt furustammer, tyder på at disse eldste kjempene har overlevd kraftig påvirkning. Alderen og strukturen på den mellomlggende granskogen tilsier at slike hendelser må ligge langt tilbake i tid. Området har mange trær med svært grov og grov skorpebark, og mange store trær, også på relativt mager grunn. Mengden skjeggjav er liten, sannsynligvis som følge av områdets lokalisering og høyde over havet, som tilsier påvirkning av forurensning, lokalt og langtransportert.

Uberørt / naturlig. Den varierte, modne skogstrukturen bærer tydelig preg av naturlig tilpasning gjennom lang tid. Skogen er flerskjiktet med naturlig varierende tetthet. Området har mange døde trær, og i ulike nedbrytingsstadier. Det meste av området har innslag av stubber fra tidligere plukkhogster, men for det meste ligger disse langt tilbake i tid. Store hogster på alle kanter for 25 -30 år tilbake har redusert det naturlige områdets størrelse betraktelig.

Mangfold / variasjon. Skogen er visuelt dominert av granskog og gamle furuer. Innslag av større og mindre myrer og fuktige skogspartier gir variasjon i bunnvegetasjonen, skogstrukturen og romopplevelsen. Enkeltrærne viser stor variasjon i størrelse, tykkelse, kronelengde og innbyrdes avstand. Også variasjonen i terrenget, fra ville, bratte hufs til rolige åspartier, bidrar til høy opplevelsesverdi.

Terrengvariasjon. Vestskråningen sør og nord i området er opplevd som dramatisk, med store høydeforskjeller. I sør er hellingen relativt jevnt bratt, i nord er det mange store og små stup med bortgjemte hyller og heller mellom. Også i nord er det markerte høydeforskjeller, mens resten av liene mot øst og sør er mindre dramatiske, om enn ganske bratte. Stedvis er det markerte koller, særlig i området rundt trig-punktet i sørvest. Disse kollene er mye benyttet som rasteplasser, med mange spor etter bål og opphold. I de bratte partiene og oppe fra en del koller er det god utsikt mot øst, sør og vest. I nord sperres utsikten av den høyereliggende Barlindhøgda.

Opplevelse av rom. Skogen har mange og varierte rom, både større rom rundt myrene og snaue ”skolter”, og i mindre skala der tettheten i skogen varierer. Fra utsiktspunktene er opplevelsen av de store landskapsrommene rundt Hakkloa og Helgern sterk. En rekke slukter og dalganger styrker romopplevelsen ytterligere, det samme gjør samspillet av bergvegger/stup og grov skog på hyllene nordvest i området.

Opplevelse av vann og fuktighet. Området har ingen idylliske småtjern eller vann med naturlige rasteplasser, men myrene og mange fuktige partier bidrar til en betydelig friskhet i skogen, og fra de mange kollene og stupkantene er det flott utsikt over noen av Nordmarkas større innsjøer.

Opplevelse av historie, kulturminner og –landskap. Haklomana inngår i en av de aller tidligste beskrivelsene av Nordmarka, i boka "En jæger erindringer" av Bernhard Herre fra 1849, der kapittelet "I Nordmarken" i sin helhet foregår på og i området rundt Haklomana.

Skogbildet på Haklomana er preget av tidlige tiders plukkhogst. Innretninger i fløtningsvassdraget fra Hakklodammen og ned Smalstrøm forteller sin tydelige historie om tidligere tiders slit med å få tømmeret fram, og utsikten til plassen Vest-Hakkloa minner om den faste bosettingen som har vært med å utvikle Markas særegne kultur.

Særpreget. Haklomana er et særpreget område, både som følge av det ville terrenget, og fordi skogen er fantasieggende og trolsk. Mange spesielle bergformasjoner, skogsrom og trær gir området en tydelig identitet, og også skogens store modenhet gir området en særlig verdi.

Verdisetting

Haklomana har store og mangfoldige opplevelsesverdier, og er derfor gitt karakteren *svært verneverdig* (***).

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng- variasjon	Romopp- levelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær- preg	Samlet verdi
Toppområdet	***	***	***	**	**	*	**	***	***
NV-lia	***	***	**	***	*	*	*	***	***
Tot for omr.	***	***	***	***	**	*	*	***	***

Diger rogn med lungenever i østhellingen av Haklomana

Skjøtsel og forvaltning

Områdets naturpreg tilsier ingen skjøtsel som hovedregel. I det lille ungskogfeltet sør for toppen bør det foretas sterk og ujevn tynning for fortest mulig å bringe skogen inn en flerskjiktet tilstand. De tilgrensende områdene, og særlig det innklemte ungskogsområdet på Fjelaleiken, områdene sørover til Fortjersbråten og lia ned mot Helgern bør skjøttes etter § 7-2 i Markaforskriften, med krav om at all skjøtsel skal ta sikte på å bygge opp fleraldrete, varierte skoger med sikte på plukkhogst i framtiden.

Kart

KOBBERHAUGENS KJERNEOMRÅDE - "SVAET" (*)**

"Svaet" er et avgrenset område med eventyrlig storskog langs den blåmerkede stien fra Kobberhaugtjern til Bjørnholt. Området har en særpreget bergformasjon – svaet – som gir området en helt spesiell karakter. Skogen er trolsk, naturlig, variert og stedvis svært grov. Sammen med terrengdetaljer former skogen mange og varierte rom. Fra toppområdet er utsikten vid.

Den gamle, naturlige skogen, variasjon og mangfold og dannelse av mange særpregede rom, og områdets særpreget gir høyeste verneverdi: *svært verneverdig* (***)

Referansedata

Fylke: Oslo
Kommune: Oslo
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca 420 – 517 moh.
Areal: 110 da
Eier: Løvenskiold

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Kobberhaugene ligger sentralt i Nordmarka, i Oslo kommune, ca 5 km nordøst for Sørkedalen kirke.

Beskrivelse av området

Kobberhaugene er en del av et større kolleområde som strekker seg fra Bjørnsjøelva i øst til Glåmene i vest. Massivet består i hovedsak av dyperuptiver som gir grunnlag for et avrundet kolle-terreng med et middels næringsrikt jordsmonn. Nedbøren er forholdsvis høy. ”Svaet” utgjør en sentral del av Kobberhaugene, med spesielle og sjeldne kvaliteter. Her er grov, naturlig variert gammelskog, nær utelukkende gran. Skogstrukturen er variert, både langs bakken og i høyden. Mye snø om vinteren preger skogen, med mange spesielle kroneformer på trærne. Svaberget langs blåstien, sør i området, gir området en tydelig identitet.

Avgrensning og arrondering.

Området er avgrenset mot mer påvirket og yngre skog. Det inngår i en helhet fra Vinderhøgda til Glåmene som bør anees og forvaltes slik at de enkelte delområdenes særpreg dyrkes fram. ”Svaet” og en del andre områder med tilsvarende kvaliteter skiller seg ut fra resten av området, og bør settes av urørt.

Adkomst/tilgjengelighet

Området er meget benyttet til friluftsliv, sommer som vinter. Området ligger 1 km NØ for Kobberhaughytta (overnatting/servering). Blåmerket sti til Bjørnholt og en merket rundtur går gjennom området. Skogen er også lett framkommelig utenom stiene.

Letteste adkomst til området er med sykkel/til fots/på ski fra Sørkedalen skole 5 km, fra Frognerseteren 8 km og fra Hammeren i Maridalen 7 km .

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Svaet er et særpreget område, dels på grunn av selve terrengformasjonen, men også på grunn av den grove, naturlige skogen og den vide utsikten både ut over Oslofjorden og innover i Marka. Skogen er naturnær, skogstrukturen er variert og det er mange grove trær i de laveste partiene av området. Sammen skaper skog og terreng mange og varierte rom.

Alder. Området har uvanlig mange store, gamle trær, men alle aldersgrupper er representert. Grov skorpebark, størrelsen og formen på trærne og skogstrukturen gir et entydig inntrykk av høy alder og modenhet.

Uberørt / naturlig. Skogen er preget av få inngrep i nyere tid, og har utviklet en moden, flerskjiktet struktur. Det er en god del døde trær, både stående og liggende, som bidrar til å underbygge områdets "trolske" karakter. Det finnes stedvis spor etter tidligere tiders plukkhogst, men også steder som har vært skånet i lang tid.

Mangfold / variasjon. Skogen har stor variasjon i trestørrelser og –høyder, i tykkelse og kronelengde. Skogstrukturen er variert, både horisontalt og vertikalt, med tykninger og holt og mer åpne strukturer og rom i skogen. Varierende trealder gir stor vertikal spredning. Det er stor variasjon mellom de lavereliggende granskogene og furuskogen på toppen.

Terrengvariasjon. Bortsett fra selve svaet, som virkelig markerer seg i terrenget, er det få dramatiske terrengformasjoner. En del mindre stup og hufs finnes, og toppen hever seg såvidt høyt at det gis storslagen utsikt i alle retninger.

Opplevelse av rom. Søkket nedenfor svaet danner et markert og spennende rom. Også flere andre mindre bergformasjoner gir – i samspill med skogen – tydelig romopplevelse. Det samme gjør en rekke mindre myrer og slukter i området.

Opplevelse av vann og fuktighet. Det er ingen vann eller pytter innenfor området, men en rekke mindre myrer og et dypt, fuktig jordsmonn som gir området et friskt preg.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Bortsett fra den blåmerkede stien er det ikke registrert kulturminner.

Særpreget. Selve svaet gjør terrenget og omgivelsene spennende og fantasieggende. Sammen med storskogen nedenfor blir området trolsk. Mange avbrukne topper gjør at mange trær har særpregede former som gir næring til fantasien.

Verdisetting

Området “Svaet” byr på rike og spesielle opplevelser og ligger lett tilgjengelig. Sterke utslag på flere av verdikriteriene gir verneverdi: *Svært verneverdig* (***)

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng- variasjon	Rom- opplevels e	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær- preg	Samlet verdi
Tot for området	***	***	***	**	**(*)	(-)	*	***	***

Skjøtsel/forvaltning

Vindernhøgda - Dølerudhøgda - Kobberhaugene – Glåmene utgjør et stort sammenhengende naturområde av stor verdi for friluftslivet. Området bør underlegges en særskilt forvaltning basert på en kombinasjon av vernereglene i Markaloven og hjemmelen for å gi en mer tilpasset skjøtsel for særskilte områder etter Markaforskriften etter skogloven. Dette vil samlet kunne gi et relativt stort og lett tilgjengelig område med store opplevelsesverdier etter endel år. I denne omgang fremmes verneforslag for to særlig verdifulle kjerneområder, “Svaet” på selve Kobberhaugen og Vindernhøgda - Dølerudhøgda nærmere Bjørnsjøelva (se under).

“Svaet” har sine sterkeste opplevelsesverdier knyttet til urørthet, naturpreg og variert skogstruktur. Disse verdiene ivaretas best gjennom fri utvikling.

Kart

VINDERNHØGDA - DØLERUDHØGDA

Vindernhøgda - Dølerudhøgda er en markert åsrygg mellom Kobberhaugmassivet og Bjørnsjøelva. Særlig den ville og varierte østhellingen har store opplevelsesverdier. Ryggen er kledd med maleriske kronglefuruer. I nordøst går terrenget over i et markert hyllepreg, med bratte stup og stor skog. Det er stor variasjon i romstørrelsen og stedvis god utsikt. Her er stille, og mulig å høre naturens egne lyder – i dypet under suser Bjørnsjøelva. NOA har delt området i 4 delområder: Nordøsthellingen, toppområdet på Vindernhøgda, plukkhogd område i midten og Dølerudhøgda.

Referansedata

Fylke: Oslo
Kommune: Oslo
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca. 420 – ca. 480 noh.
Areal: 650 da
Eier: Løvenskiold

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Vindernhøgda - Dølerudhøgda ligger i i søndre del av Nordmarka i Oslo kommune, sør for Bjørnsjøen, nord for Lørenseter. Avstanden til Hammeren i Maridalen er 6 kilometer.

Beskrivelse

Området består av en markert åsrygg som faller bratt mot vest, nord og øst. Særlig i nordøst er terrenget dramatisk, med mange stup og hyller. Skogen preges av store furuer på ryggen, som går over i til dels grov granskog i liene. Undervegetasjon varierer fra lyngdekke av ulikt slag og over i mosebunn og urte- og bregnerik mark. En gammel, nedlagt blåmerket sti går langs ryggen, og det er ennå mulig å se ”gaten” etter en nedlagt kraftledning.

Avgrensning

I sørøst ble det foretatt store hogster på slutten av 1990-tallet, dels som flatehogst, dels som plukkhogst. I den plukkhogde delen av området ble det talt opp til 280 årringer på stubbene. Området avgrenses i dag av de av hogstene som ødela eventyrskogverdiene, men på sikt bør hele lia ned til ”Bjørnsjøhelvete” restaureres som eventyrskog. Også i vest og nord går eventyrskogen over i hogstfelt eller industriskog.

Delområder

NOA har delt området i 4 delområder: Nordøsthellingen, toppområdet på Vindernhøgda, plukkhogd område i midten og Dølerudhøgda.

Adkomst /tilgjengelighet

Området er lett tilgjengelig sommerstid via den nedlagte blåstien fra Lørenseter til Bjørnholt. Vinterstid må man brøyte sin egen løype, og det bratte terrenget i øst og nord gjør det mindre attraktivt med utstyr tilpasset maskinløyper.

Opplevelsesverdier/eventyrskogverdier

Områdets hovedattraksjon er den bratte nordøstlia ned mot Bjørnsjøelva, med uvanlig variert terreng, med hyller og stup, grov skog og gløtt av utsikt nordover til Bjørnsjøen og Bjørnholt. Også furuskogen på ryggen er særpreget.

De fire delområdene har klart forskjellig karakter:

- Toppområdet av Vindernhøgda har relativt storvokst og variert gran og barblandingsskog, med innslag av noe lauv i åpningene og myrer som varierer skogbildet. Blåmerket sti på langs, gjennom området.

- Nordøsthellingen er vill og spennende, med bratte stup av ulik høyde, hyller med gammel granskog og bortgjemte bekker og søkk. Gjennom dette området er det enkelt å finne rester etter den eldste kjente stien gjennom området, kartfestet allerede på slutten av 1800-tallet.
- Plukkhogstområdet midt i området, nord, øst og syd for den store myra, der inntrykket av inngrepet er i ferd med å forta seg, og skogen framstår som en relativt variert blandingsskog.
- Dølerudhøgda med grov furuskog på toppen og ned på sidene, i avveksling med grov gran. Stedvis meget naturlige skogbrilder.

Skogen er gjennomgående gammel og følger naturlig variasjonsmønster: Furu på koller og rygger, gran i lier og søkk. Innslag av lauvtrær gir ytterligere variasjon. undervegetasjonen veksler også, mellom frodig og karrig.

Romopplevelsen varierer mellom små, men sterke rom i nordøsthellingen til større rom rundt de større og mindre myrene mellom kollene.

Opplevelsen av vann og fuktighet begrenser seg til lyden fra Bjørnsjøelva og markfuktigheten i myrene og de fuktige nordhellingene.

Kulturspor. Den eldgamle stien fra Lørenseter til Bjørnholt i østhellingen er et viktig kulturminne, som bør bevares.

Verdisetting

Vindernhøgda - Dølerudhøgda utgjør en del av et større, sammenhengende eventyrskogområde fra Glåmene, via Kobberhaugmassivet og over Vindernhøgda - Dølerudhøgda til Dølerudhøgda. I dette området utgjør Vindernhøgda - Dølerudhøgda, sammen med "Svaet" nord for Kobberhaugtjern spesielle kjerneområder med store kvaliteter. For Vindernhøgda - Dølerudhøgda er det særlig terrenget og skogen i de bratte nordhellene som gjør området særpreget, vilt og trolsk. Samlet verdisetting: **(*)

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær-preg	Samlet verdi
Toppomr. Vindernhøgda	**	**	***	*(*)	**(*)	(-)	*	**	**
NØ-lia	***	***	***	***	***	*	**	***	***
Plukkhogst-området	***	*	**(*)	*	***	(-)	*	**	**
Dølerudhøgda	***	***	***	**	**	(-)	*	**	***
Tot for området	**(*)	**(*)	**	***	**	*	*	***	**(*)

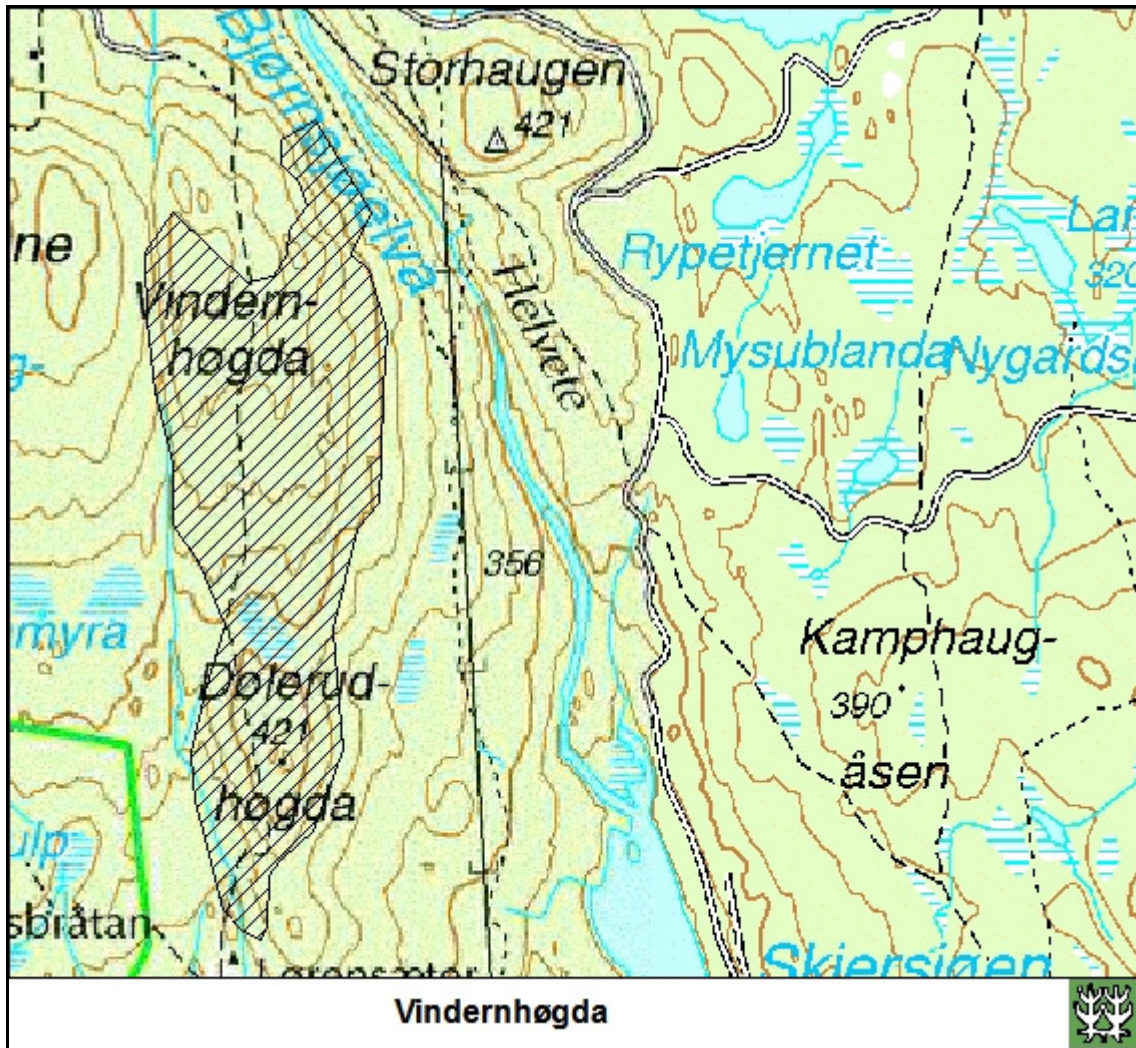
Forvaltning/Skjøtsel

Nordøstlias særpreget tilsier ingen annen skjøtsel enn evt rydding og opprettholdelse av den eldgamle stien øst for dagens trasé. På sikt bør hele området mellom Bjørnsjøelva, over Kobberhaugene til Glåmene skjøttes med sikte på å reetablere og styrke eventyrskogverdier i hele området. Toppområdet og det plukkhogde midtpartiet kan bevares gjennom fortsatt forsiktig plukkhogst (sterkt begrenset hogstuttak). Enkeltindivider av lerk har spredd seg fra kulturforekomster i naboområder, disse forkomstene bør fjernes.

Kart

Vindernhøgda

SVARTDALEN (*)**

Typisk Østmarka, med nord-/sør-gående åsrygger med furu på toppene og gran i søkkene. Svartdalen er den dypeste og mest markerte av flere sprekkedaler, med steile vegger, sumpskog og grove grantrær, omgitt av skrinne furukoller. Trolsk, vilt og spennende, med en følelse av at slik har det alltid vært. Høyreist granskog ned mot Elvåga. Svært verneverdig (***)).

Referansedata

Fylke: Oslo
Kommune: Oslo
Kartblad: Østmarka
H.o.h.: 145 – 257 moh
Areal: 475 da
Eier: Oslo kommune

Områdebeskrivelse

Beliggenhet inndeling i delområder

Svartdalen ligger sentralt i Østmarka i Oslo kommune, 4 km ØSØ for Skullerud T-baneholdeplass, Det er ca 2 km til Østmarkskapellet, 4 km til Skullerudstua og 6 km til Vangen.

Beskrivelse av området

Selve Svartdalen er en av flere nord-/sør-gående sprekkedaler på østsiden av Sør-Elvåga. Landskapsformene er preget av grunnfjell med sprekkesoner nord – sør, som er skurt ned gjennom istidene. Ren granskog i søkkene, skrinne koller med ren furuskog. Møt øst er området preget av blandingskog gran/furu og lauv ned mot sør-Elvåga.

Delområder

Området er relativt lite, og vi har ikke funnet det hensiktsmessig å dele det opp i delområder.

Avgrensning og arrondering

Området avgrenses i øst av Sør-Elvåga, i sør av blåstien fra Sør-Elvågas ende til Torsmosan, i vest av Torsmosan og Fingerbølmyrene og i nord av skiløype fra Fingerbølmyrene til Sør-Elvåga. Med unntak av noen mindre hogstingrep i nord, består hele området avskog med eventyrskogkvalitet.

Adkomst/tilgjengelighet

Området har flere rødmerkete skiløyper, bl.a. går det upreparert løype gjennom selve Svartdalen. En mye benyttet blåsti krysser gjennom de sørligste delene av området. Enklest adkomst fra Skullerud/Mortensrud (T-bane/parkering).

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Typisk Østmarka, med nord-/sør-gående åsrygger med furu på toppene og gran i søkkene. Svartdalen er den dypeste og mest markerte av flere sprekkedaler, med steile vegger, sumpskog og grove grantrær, omgitt av skrinne furukoller. Skogen er gammel, naturlig og variert. Trolsk, vilt og spennende, med en følelse av at slik har det alltid vært. Området byr på mange og varierte opplevelser av rom, både i skogen og i terrenget.

Alder. Området har i sin helhet gammelskogpreg, med mange gamle og mange grove trær. Skogstrukturen er variert som følge av lang tids fravær av hogst-inngrep.

Uberørt / naturlig. Skogstrukturen vitner om lite inngrep. Inntrykket underbygges av at området har mange gadd og læger, både av gran og furu. Ferske stubber finnes knapt, mens en del overgrodde stubber vitner om tidligere plukkhogst. Området virker naturlig, slik det alltid må ha ligget.

Mangfold / variasjon. Skogen er ganske variert i stor skala, men flekkvis noe mindre variasjon i trealder og trærnes størrelse.

Terrengvariasjon. Områdets mest karakteristiske egenskap er de bratte sprekkedalene og da særlig Svartdalen. Med bratte stup på 10 – 20 meters høyde, ras- og blokkmark og dyvåt sumpskog i dalbunnen framstår området som spennende, vilt og opprinnelig.

Opplevelse av rom. Romfølelsen er sterk nede i Svartdalen og de andre sprekkedalene. Selve dalen er ikke mer enn 10 – 40 meter bred, så her samler terrenget og skogen seg tett om turgåeren som markerte rom. Men også i skogen utenom sprekkedalene og gjennom utsikt over landskapsrommet rundt Sør-Elvåga gir området markerte rom-opplevelser.

Opplevelse av vann og fuktighet. På sommerstid er selve Svartdalen vanskelig framkommelig på grunn av våt sumpskog i bunnen. Fuktigheten gir dalen en friskhet mellom de tørre kollene. Også nærheten til, og utsikten ut over Sør-Elvåga beriker opplevelsen.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Kulturminner ut over den gamle blå-stien er ikke registrert.

Særpreget. Østmarka er i seg selv et spennende terreng med mystiske søkk mellom bratte åser. Svartdalen utmerker seg ekstra med sitt urørte, opprinnelige preg og den markerte terrengformasjonen. Også resten av området kan karakteriseres som fantasieggende og trolsk.

Verdisetting

Svartdalen skåres høyt på mange kriterier. Det er fantasieggende og trolsk, variert og mangfoldig, og det byr på mange og varierte opplevelser av skogs- og terrengrom og spennende formasjoner.

Verditabell:

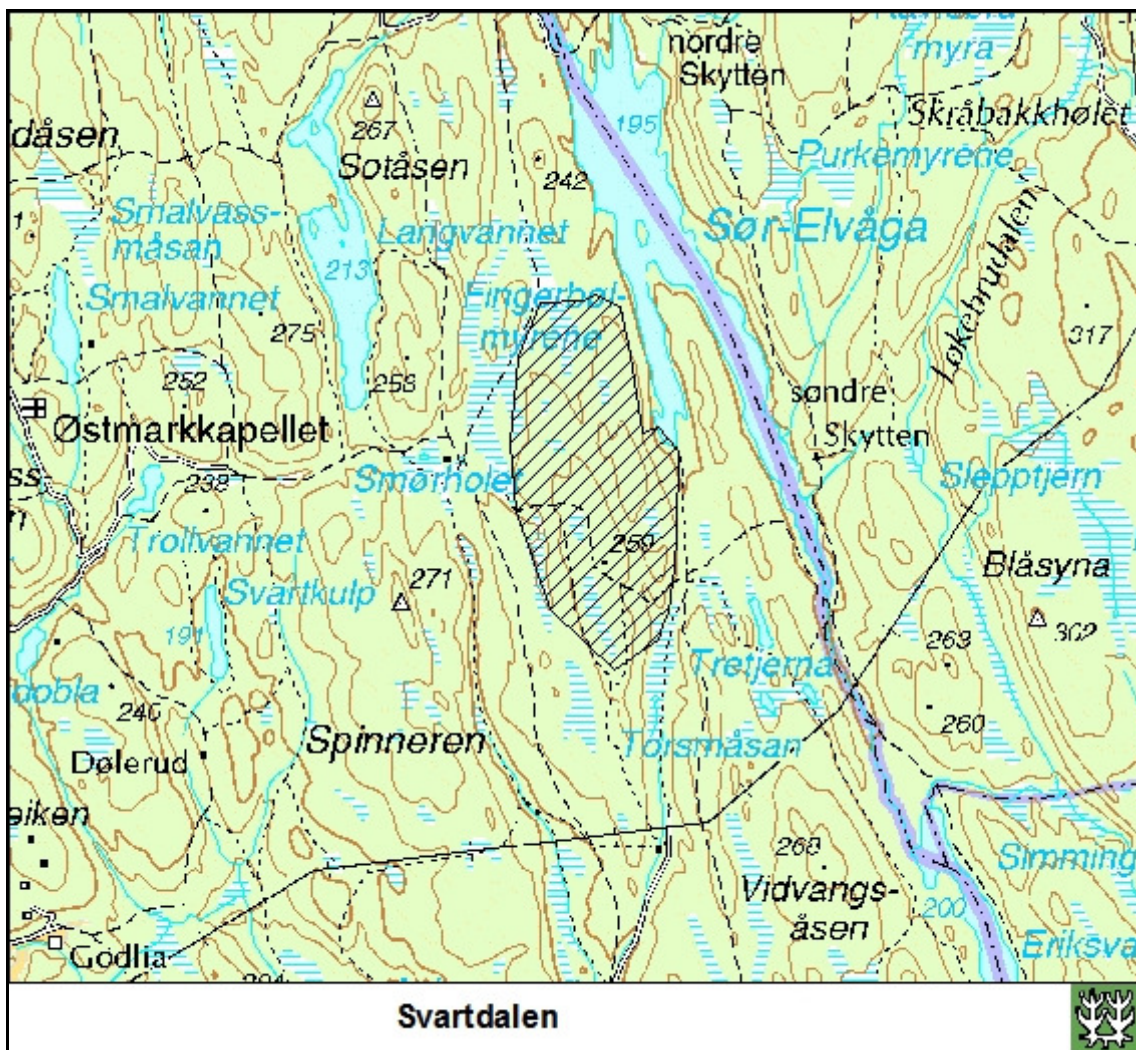
	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær-preg	Samlet verdi
Tot for området	***	***	**(*)	***	***	*(*)	(-)	***	***

Skjøtsel

Ikke-hogst og fri utvikling bør være skjøtselsregimet for dette området.

Da området i sin helhet befinner seg innenfor kommuneskogene til Oslo, bør det undersøkes om kommunene kan være villig til å verne det administrativt.

Kart

LANGVATNA - GRISEPUTTEN (*)**

Langvatna – Griseputten inngår, sammen med det av Oslo kommune administrativt fredede området Revlikollen-Slengfehøgda, i et større, sammenhengende område med opplevelserik skog. Området ligger i Lillomarka – rett utenfor stuedøra til Oslos befolkning. Et mangfold av skogtyper, avbrutt av vann og myrer, og med spennende terrengformasjoner gir området et vidt spenn av opplevelsesverdier.

Terrenget er innbydende og lett tilgjengelig. I vest blir det mer dramatisk, med Grytedalen som skjærer seg ned i terrenget. En del av åsene rager så høyt at det gir fantastisk utsikt over Oslo-gryta. Området består av sammenhengende eldre, naturlig skog, ikke påvirket av industriskogbrukets tankegang, men har beholdt preget av naturlighet og variasjon. Både terrenget og skogtilstanden skaper mange små og store rom som gir spennende skogopplevelser. Området har en god del særpregede rom, både i stor og liten skala. Flere steder er skogen vill og trolsk, der trærne og bergvegger skaper figurer og gjør vandringen spennende.

Halvparten av delområdene har fått verneverdien svært verneverdig (***), den andre halvparten har fått verdien meget verneverdig (**). Som helhet har vi gitt området karakteren *Svært verneverdig* (***) på grunn av kvalitetene, størrelsen og nærheten til store befolkningsgrupper.

Referansedata

Fylke: Akershus og Oslo
Kommune: Nittedal og Oslo
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: 247 – 440 moh.
Areal: 2.860 da

Eiere: Løvenskiold i vest, Oslo og Nittedal kommuner i sør og bondeskog forøvrig.

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Langvatna-Griseputten ligger sentralt i Lillomarka, 1 km fra Snippen hpl., 6 km fra Skytta hpl. og 4 km fra Grorud T.

Landskaps- og naturbeskrivelse

Middels rike dypbergarter preger terrenget - med koller og mer eller mindre dype forsenkninger mellom, og en relativ rik vegetasjon, for det meste granskog. Grytedalen skjærer seg markert ned nord-sør i områdets vestre del, og forbinder det laveste punktet – Gryta (247 moh) med det høyeste – Gransberget (440 moh). Øst for denne sprekkedalen reiser det seg markerte koller på rekke og rad. Pga. det gode jordsmonnet er skogen på disse kollene preget av gran, med en del lauv i bratte hellinger. Furu er det relativt lite av i området, bortsett fra i de østligste delområdene.

Avgrensning/Inndeling i delområder

Avgrensningen av delområder er foretatt i hovedsak ut fra skogtilstand, slik at naturlig skog faller innenfor og plantet industriskog i all hovedsak faller utenom området. Da Revlikollen – Slengfehøgda og områdene på østsiden av Gryta er administrativt vernet, er disse ikke tatt med i dette verneforslaget. En del hytter i området mellom Kringler og øvre del av Grytebekkdalen er holdt utenom delområdene, men bør inngå i en helhetlig forvaltning av storområdet.

Nordre Langvatn (A) omfatter den nordligste delen av storområdet, sørøst for Nordre Langvatn., avgrenset av vannet, omgivende ungskog og industriskog, og delområdene Gransberget og Holås.

Gransberget (B) er en markert kolle på vestsiden av Grytebekkdalen som skiller seg opplevelsesmessig klart fra denne. I vest stuper terrenget bratt ned i mer påvirket skog.

Grytedalen (C) utgjør et helt eget landskapsrom, og avgrenses mot ungskog i vest og andre delområder i øst. Noen mindre hogster inngår i området, da det er viktig å ivareta hele landskapsrommet i framtiden.

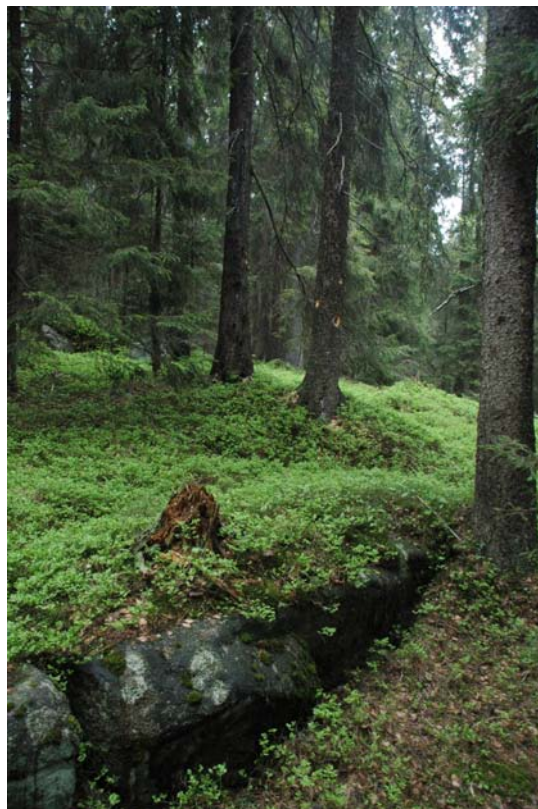
Holåsen (D) strekker seg fra Kringler i nord til Grisputten i sør, avgrenset av Grytedalen i vest og ungskog/industriskog i øst.

Griseputten (E) omfatter en landskapsrommet rundt putten, ned mot Grytebekkdalen. Avgrenset av ungskog i sør, administrativt vern i sør-øst, ungskog i vest og for øvrig av andre delområder.

Søndre Langvatn (F) avgrenses av Griseputten-området i vest og for øvrig av ungskog/industriskog og bebyggelsen på Lilloseter.

Rudspullen (G) avgrenses mot hyttefeltet i Dalbekk skog i øst, mot yngre ensalderskog og hogstfelt for øvrig. Et mindre hogstfelt NØ for Lilloseter er tatt med i området.

Slengfehøgda-Bispedalen (H) er en markert tverrdal som går NV – SØ ned i Bispedalen ved veien til Lilloseter. Dette området inngår ikke i administrativt vernvernet område, da det ikke er kommunalt eid.

Adkomst/tilgjengelighet

Lillomarka er ett av landets mest benyttede områder for friluftsliv, med hele Groruddalen og de nordre deler av Oslo som nabo. Adkomsten til området er enkel til fots, på ski eller sykkel, og med buss, T-bane og tog. Serveringsstedene Lilloseter, Sørskogen og Sinober ligger i umiddelbar nærhet, det samme gjør overnattingshytta Fjellkvil (DNT-OO).

Det går lysløype/sykkelvei fra Ammerud/Stig/Solemskogen til Lilloseter, med planlagt forlengelse til Sinober. Både merkede og umerkede stier krysser terrenget, og bærer preg av stor bruk. Vinterstid finnes et spenn av ulike typer skiløyper, fra skøytetraseer og ned til ”puttisløyper” preparert av idealister på gamlemåten.

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Både de 8 delområdene hver for seg, og hele storområdet, har flerskiktet, variert, naturlig gammelskog som ikke er utsatt for industriskogbruket, men har beholdt preget av naturlighet og variasjon. Både terrenget og skogtilstanden skaper mange små og store rom som gir spennende skogopplevelser.

Terrenget er innbydende og lett tilgjengelig. I vest blir det mer dramatisk, med Grytebekkdalen som skjærer seg ned i terrenget, men også der er det greit framkommelig nord-syd. En del av åsene rager så høyt at det gir fantastisk utsikt over Oslo-gryta, særlig er sørsiden av Gransberget et flott utsiktpunkt.

Nordre Langvatn (Delområde A) – området består av til dels grov gammelskog med dype mosematter. Stedvis er det stor variasjon i skogens struktur, men det finnes også innslag av ”katedralskog”, der trærne har høye, bare stammer. Slukter og myrer gir avveksling og sterk romfølelse. Flere stier krysser gjennom området. Langvatnet i vest og Staurputt i øst gir gode opplevelser av vann; en viktig del av det helhetlige området.

Gransberget (B) er preget av plukkhogd skog. Stedvis er skogen relativt ung, men åpen og lettgått og med stor variasjon. Mot bratta i vest er skogen eldre og mer naturpreget, med dype mosematter. På sørvestsiden er det flere steder meget god utsikt og flotte rasteplasser. I sør går en flott, gammel, blåmerket gjennom området.

Grytedalen (C) kiler seg ned i terrenget som en sør-/nord-gående sprekkedal. Trangt og vilt – et spennende landskapsrom med små idylliske putter og mye gammel og variert skog. Innslag av en god del lauvskog i de sydvestvendte skråningene gir skogen ekstra liv vår og høst. En ”fottråkket”, merket skiløype følger dalbunnen.

Holåsen (D) – naturlig og variert gammelskog. Avvekslende mose og lyng i skogbunnen og flere myrer og fuktskog-partier gir skogen friskhet. I nord gir vannspeilet på Kringler liv til landskapet.

Griseputten (E) er et idyllisk tjern midt i en vakker furumyr. Mot sør og vest et småkollet, variert område, mot nordvest og nord storstammet, variert gammelskog, og mot øst og sørøst den bratte, naturlige lia opp mot Slengfehøgda. I dalgangen ned mot Grytebekkdalen et part im ”katedralskog”. Fuktige, frodige sprekkedaler i sterk kontrast til skrinne koller. Flere merkede og umerkede stier krysser gjennom området.

Søndre Langvatn (F) – rolig terreng med eldre skog på begge sider av et vakkert vann. På vestsiden er det flere flotte myrer med furuskog, på østsiden hever terrenget seg opp mot Seterhaugen, før det igjen bærer utfor ned til Lilloseter. Skogen består for det meste av gran, og er jevnt over gammel. Mellom vannet og Seterhaugen er et inneklemt felt med en del yngre, men ganske variert skog. Stedvis er skogen ganske tett og med ganske små trær, antageligvis som følge av sterke hogster langt tilbake i tiden og etterfølgende konkurranse mellom mange småtrær. Andre steder er skogen mer naturlig med store og gamle trær i blanding med yngre oppkomlinger.

Rudsputton (G) og området rundt skiller seg tydelig ut fra resten av storområdet med mye furuskog og lys, åpen blandingsskog. Rudsputton ligger som en perle i terrenget, med en vakker og spennende myrslukt nordover. Skogen er variert og flere slukter bidrar, sammen med den varierte skogen, til rike romopplevelser.

Slengfehøgda-Bispedalen (H) er registrert som et spesielt verdifullt kjerneområde i eventyrskogregistreringen. En ganske dyp bekkedal med et sterkt naturpreg: Store stammer og små og mellomstore trær i et variert samspill, og en god del trær som er i ferd med å gå tilbake til kretsløpet. En rislende bekk gir skogen liv. Og både terrenget og skogen bidrar til et mangfold av romopplevelser. – med eventyrlig storskog og lyse, vennlige blandingsskoger.

Kort omtale av de ulike opplevelsesverdiene

Alder. Hele området består av gammel, plukkhogd skog, upåvirket av industriskogbruket. Særlig gammel skog finnes i delområdene Nordre Langvatn, Griseputten og Slengfehøgda-Bispedalen.

Überørt / naturlig. Bortsett fra noen halvgamle plukkhogster på Gransberget og noen hogstflater som trenger seg inn fra vest i Grytedalen, har skogen i området et naturlig preg. Særlig må framheves delområdene Griseputten og Slengfehøgda-Bispedalen. Et felt med hytter mellom Kringler og øvre del av Grytedalen trekker ned, men de fleste av hyttene er godt bortgjemt i skogen.

Mangfold / variasjon. Både skogen, undervegetasjonen og terrenget byr på stor variasjon. Bratte, sør- og vestvendte skrenter, rikt jordsmonn med varierende fuktighet gir et mangfoldig planteliv. Skogstrukturen er varierende, både langs bakken og i høyden.

Terrengvariasjon ("Vilt"). Særlig Grytedalen med bratte sider, vestskråningen av Gransberget og en del mindre daler gir deler av området et vilt preg.

Opplevelse av rom. Både terrengformasjonene, mange myrer og vann og den varierte skogstrukturen gir rike og varierte romopplevelser i store deler av området.

Opplevelse av vann og fuktighet. Området grenser inntil flere store vann og innehar en rekke putter og større myrer. Også innslagene av fuktskoger er stort. En del mindre bekker liver opp, uten å dominere i landskapet.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. I delområdet Griseputten er det mange gamle stier og hesteveier. I delområde Bispedalen går den gamle Hadelandsveien gjennom nedre del av området.

Særpreg ("Fantasieggende"/"Spennende"/"trolsk"). Området har en god del særpregede rom, både i stor og liten skala. Flere steder er skogen vill og trolsk, der trærne og bergvegger skaper figurer og gjør vandringen spennende.

Verdisetting

Det er særdeles verdifullt å ha et så stort område med et slikt mangfold av opplevelsesverdier i byens umiddelbare nærhet. Her kan man velge alt fra rene villmarksopplevelser til små, tilrettelagte idyller. I hele området kan man oppleve skogen i Marka slik den så ut i gamle dager, og oppleve naturlig, variert skog. Området har spesielt mange små og store rom.

Verditabell:

	Alder	Überørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng- variasjon	Rom- opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær- preg	Samlet verdi
Delomr. A	***	**	***	*	***	*(*)	(-)	**	***
Delomr. B	**(*)	**	***	**(*)	*	(-)	(-)	*	**
Delomr. C	***	**	***	***	***	*	(-)	**(*)	***
Delomr. D	**(*)	**(*)	**	*	**	*	(-)	*	**
Delomr. E	***	***	***	**	***	*(*)	*	*	***
Delomr. F	**	**(*)	***	*	**	**	(-)	(-)	**
Delomr. G	**	**	***	*(*)	**(*)	*(*)	(-)	**	**
Delomr. H	***	***	***	**	***	*	*	**	***
Tot for området	***	**(*)	***	**	***	*	(*)	**	***

Skjøtsel og forvaltning

De delene av området som har et gammelt, åpent og variert skogbilde må forvaltes uten skoglige skjøtselstiltak. I innslag av ungskog som er tatt med av arronderingsgrunner bør det foretas kraftig og uregelmessig tynning, for raskest mulig å bringe området tilbake til en naturlig variert tilstand. I delområder med kraftig plukkhogst for lang tid tilbake, i kombinasjon med manglende stell av den nye skogen, er det ofte ganske tett skog med småvokste trær. Slike kan med fordel tynnes slik at noen trær fortere kan bli grove, og at det slippes inn så mye lys at en ny generasjon får lys og næring.

Kart

TROLLVANN

Trollvann er en perle i nærmarka. Nærturområde for deler av byen. Mindre enn 500 meter fra bussholdeplass/parkeringsplass, mellom to slalåmbakker og i forlengelsen av et populært badeområde finner vi en eventyrskog preget av mangfold og variasjon, mystikk og eventyr, naturlig mangfold og stabil, gammel skog. En viktig bevaringsoppgave i et område med stort press på arealene og bruksmåter.

Referansedata

Fylke: Oslo
Kommune: Oslo
Kartblad: Nordmarka
H.o.h.: Ca. 260 – 360 moh.
Areal: 300 da
Eier: Oslo kommune

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Trollvann ligger rett øst for toppen av Grefsenkollen, som stikker ut som en ”odde” i bebyggelsen i Oslo. Avstanden til Markagrensen er under én kilometer.

Beskrivelse

Området består av en bratt østvendt li, områdene rundt sørenden av selve vannet, slukter og koller sørover mot Stig og et plukkhogd skogstykke på nordsiden av lysløypa inn til Trollvannsstua. Skogen består hovedsakelig av gran, men med furuskog og blandingsskog på koller og skrinne lier. Bunnvegetasjonen spenner fra røsslyngmark og over i bregneskog. Terrenget har flere sprekkedaler mot sør, til dels dype og dramatiske. Nede i disse er vegetasjonen preget av større tilgang på varme, her finner vi bl.a. hassel, lind og alm. Området er gjennomvevd av stier, en del av disse har stor kulturhistorisk interesse.

Avgrensning

Området avgrenses i øst av lysløypa fra Stig til Linnerudkollen, i sør av Grefsenkleiva, i vest av Trollvannskleiva og den nordre delen avgrenses av yngre, mer monoton skog.

Delområder

Området har to tydelig adskilte deler: Lia fra toppen og ned til Trollvann, samt sluktene sørover utgjør en helhet, mens det flatere området nordover fra Trollvann og Trollvannsbekken har andre kvaliteter.

Adkomst/tilgjengelighet

Området er lett å komme til. Parkeringsplassen ved Trollvannsstua ligger mindre enn 500 meter fra områdets yttergrense. I helgene går det buss til Grefsenkollen, som også er et flott utgangspunkt. Blåmerket stier går gjennom området, sammen med et stort antall større og mindre umerkede stier. På vinteren er det bare å gå over Trollvann, så er man i området. Trollvannsstua og Grefsenkollen restaurant ligger bare et ”steinkast” fra området.

Opplevelsesverdier/eventyrskogverdier

Det er kombinasjonen av vilt terreng, stor og variert skog og nærhet til brukerne som gjør dette området unikt. Bare noen få steder i Markas randsoner er det tilsvarende nærhet til så store opplevelsesverdier.

Delområdet ”Lia” (A) er preget av variasjon, gammel, naturlig skog, mange og varierte rom i liten skala, og er spennende, trolsk og vilt. De som har brukt området lenge, sier at det er bortimot identisk med slik det var for 50 år siden. Her kan man komme igjen og gjenoppleve tidligere stemninger.

Delområdet ”Nord” (B) er nærmest for parkskog å regne: En plukkhogst for 10 – 15 år siden har medført et halvåpent, frodig og veldig stabilt skogbilde, med en sterk romfølelse og med stor variasjon. Gjennom området går det en lysløype, så adkomsten er upåklagelig.

Alder. I begge delområder er det mange grove, gamle trær. Særlig deler av sørhellingen av Grefsenkollen har spesielt grov skog.

Uberørt/naturlig. Til å ligge så nær bebyggelsen og flere idrettsanlegg, framstår området som ganske naturlig. Rett nok er det stedvis lite døde trær, men skogstrukturen er naturlig og området har en stabilitet som det blir lagt merke til.

Mangfold/variasjon. Til tross for liten høydeforskjell i det definerte området finner vi store spenn i vegetasjonen, fra varmekjære treslag som hassel, lind og alm til mer ordinær gammelskog av gran. Kollene mellom de sørvendte sluktene er stedvis preget av seintvokst furuskog, mens det i liene og sluktene vokser flersjiktet skog, med innslag av skikkelige kjemper. Plukkhogsten nord for lysløypa har redusert variasjonen en del, men skogbildet er i ferd med å ta seg igjen etter inngrepet: De store gjenstående trærne dominerer bildet og skaper et mangfold av rom, men innimellom kommer både ”barn- og barnebarn-generasjonen” av trær, fra frøspirer til eldgamle trær som har gått fra undertrykkelse til fri vekst.

Terrengvariasjonen er størst i ”Lia”, der det stedvis er dramatisk, med stupbratte kløfter, bratte lier, hyller og utsiktspunkter. Fra toppen og ned mot Trollvann er lia jevnere, men bratt. I delområde ”Nord” er terrenget mye mildere, dog med markert fall mot øst.

Opplevelse av rom. Sluktene utgjør fortettede rom, med vegger av berg og skog. Trange, ville og med spennende overganger. Også ellers i ”Lia” er det sterke romopplevelser, med små hyller avgrenset av stup og skog. Landskapsrommet rundt den søndre delen av Trollvann er idyllisk og vakker. I delområde ”Nord” er romopplevelsen annerledes, som følge av plukkhogsten. Her er det skogen, med de mange trærne med fotsid greinsetting som danner vegger, mens skogbunnen er mer frodig, preget som den er av mer lys.

Opplevelse av vann/fuktighet. Det er Trollvann som utmerker seg i så måte. Et populært badevann, der nordenden er tilrettelagt med sand og flytebrygger, samtidig er sørenden vill og naturlig. Og randsonen rundt er vakker og mangfoldig. Som følge av oppsprekking i forbindelse med utsprenging av vannreservoar for byen, ble Trollvannet sterkt drenert, nå er det nesten oppe i gammel storhet, og det er å håpe at Trollvannsbekken på sikt kan få tilbake sin naturlige vannføring.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Gjennom området går en rekke stier som er opparbeidet gjennom tidene. Særlig stien fra dammen av Trollvann og langs sørvestbredden er flott anlagt i terrenget, med små oppbygde steinmurer. Antakeligvis en rest av anlegget til Grefsen tuberkulose-sanatorium, der en del av behandlingen gikk ut på vandring i frisk luft.

Særpreg. Grefsenkollens nordøsthelling ned i Trollvannet er en markert profil, lett å kjenne igjen. En av de eldste stiene går gjennom sprekkedalen som av lokalbefolkningen bærer navnet "Juvet", med bratte fjellvegger og digre graner i bunnen. Også kløftene med varmekjær skog er særpreget og annerledes enn andre deler av Lillomarka.

Verdisetting

Områdets relative urørthet og naturlighet, dets stabilitet og nærhet, dets mangfold og variasjon og dets mystikk og eventyrstemning, samt dets nærhet og lette tilgjengelighet gjør at vi gir det høyeste verneverdi, svært verneverdig (***).

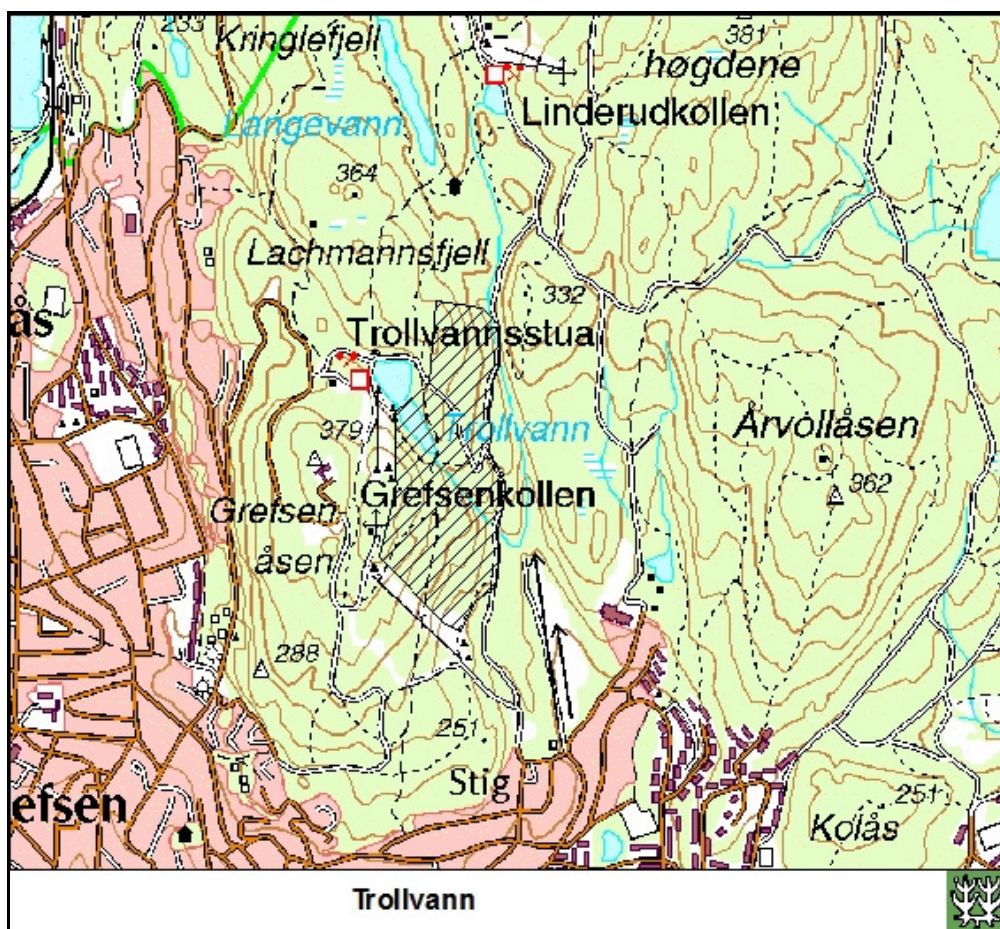
Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær-preg	Samlet verdi
Delomr. A	***	***	***	***	***	***	**	***	***
Delomr. B	**(*)	**	***	*	**	**	*	*	**
Tot for området	***	**(*)	***	***	***	**	*	***	***

Forvaltning/skjøtsel

Området bør bevares for friluftsliv. Delområde "Nord" bør skjøttes varsomt gjennom opprettholdelse av stiene. delområde "Nord" kan skjøttes videre gjennom forsiktig plukkhogst for å opprettholde det åpne, varierte skogbildet.

Kart

SMÅVANN – VERKENSMOSAN - BLÅFJELL

Svært sammensatt område, med en markert brattli med grov, gammel skog, et myr- og skogplatå og ulike typer myrer. Markerte fjellformasjoner (Blåfjellet) og idylliske små tjern (Småvatna). Mange stier, merket og umerket. Både skogen og terrenget gir grunnlag for en variert rom-opplevelse.

Referansedata

Fylke: Akershus og Buskerud
Kommune: Asker og Røyken
Kartblad: Vestmarka
H.o.h.: Ca 250 -385 moh.
Areal: 1.649 da
Eiere: Oslo kommune og private småskogeiere

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Området ligger midt i Kjekstadmarka på grensen mellom Asker og Røyken. Avstanden til Dikemark er 1,5 km og til Heggedal stasjon 2 km.

Naturbeskrivelse av området

Området består av toppområdet på Brennåsen – Blåfjellet, nordhellingen fra dette og den vestvendte lia ned mot Småvatna. Terrenget er rolig på toppområdet, men mer vilt i brattlia mot vest. Nordhellingen ligger midt i mellom. Toppområdet er preget av store, fattige myrer. Helt vest ligger Småvatna, omkranset av rikere myrer. Skogen veksler fra ren furuskog ved Småvassbu til storkvokst granskog i brattlia. Undervegetasjonen spenner over mange vegetasjonstyper, fra røsslyng- til høgstaudeskog. På Blåfjellet ligger store, glatte bergflater i dagen. Den vestre delen (adskilt fra resten av området av en kraftledning) er svært bratt, med god utsikt. Innunder bratta ligger det mystiske Svartvannet.

Delområder

Vi har delt området inn i tre delområder, basert på forskjeller i opplevelsesverdi: “Småvasslia – Nord” (A), som tar med seg nordhellingen og til og med Småvassbu. “Brattlia” (B) tar med seg gammelskogen i brattlia sør for fylkesgrensa (i Røyken) opp til et naturlig vegetasjonsskille mot myr- og blandingskogområdet på plataået, og området nede ved søndre Småvatnet. “Verkensmosan – Blåfjell” (C) tar med seg det meste av toppområdet sørover til kraftledningen. Et helt spesielt område opplevelsesmessig (Svartvannet – D) befinner seg på “gal” side av kraftledningen, men er pga kvalitetene likevel tatt med.

Avgrensning og arrondering

Området er avgrenset mot kraftledningen i vest, forøvrig av yngre skog og hogstfelt.

Adkomst/tilgjengelighet

Området har enkleste dkomst fra Dikemark (buss) eller fra Heggedal (tog). Blåmerka stier og rødmarka løyper fører fram til Verkensmosan og Småvatna.

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Spennende og mangfoldig område med mye gammel, variert skog, utfordrende terreng og fine opplevelser av vann, historie og ulike rom. Brattlia ned mot Småvatna er spesielt fin, med grov granskog med en god del sjiktning, flott rikmyrområde i bunnen og mange skogsrom. Toppområdet har mange store myrer med maleriske kronglefuruer. Flott utsiktspunkt nordvest for Verkensmosan. Blåfjellet er særpreget; et større område med slett fjell i dagen på østsiden av kraftledningen, og en meget særpreget åsrygg med svært bratt helling som stuper ned i Svartvannet på vestsiden. Det nordlige området har mye gammel skog, for det meste gran, men også innslag av lauv og furu. Flere små stup og skreenter gir et spennende terreng. Småvassbu er nylig åpnet som overnattingssted i regi av DNT-OO og deres lokallag i Asker.

Kort omtale av de **ulike opplevelsesverdiene**

Alder. Mye gammel skog i hele området. Avgrensningen omfatter noe yngre skog rundt Småvassbu. I nord gradvis overgang til yngre skog.

Uberørt / naturlig. Skogen og terrenget framstår som uberørt og naturlig. Både skogstruktur og størrelsessammensetningen på skogen forteller om lite påvirkning i de senere ti-årene. Fravær av veier teller i samme retning. Områdets største inngrep er høyspentlinjen i vest.

Mangfold / variasjon. En del lauv i de nedre delene av området, samt mye furu på toppområdet gir fin variasjon i ellers grandominert skog. Men også granskogen er variert i størrelse og struktur. Vekslingen mellom myrer og skog, og flaberg og skog gir et mangfold av ulike opplevelser.

Terrengvariasjon ("Vilt"). Særlig brattlia i vest er vill og spennende, stedvis med stup og skrenter, andre steder jevnt bratt fall. Utsikt både mot nord og vest og mot øst og sør fra forskjellige steder på topplatået. I de nedre delene er det også noen spennende slukter.

Opplevelse av rom. Både slukter, stup og skrenter og skogen bidrar til et mangfold av ulike smårom. Småvatna og myrene på toppen gir romopplevelsen på en større skala.

Opplevelse av vann og fuktighet. Småvatna og myra på østsiden av søndre Småvatn gir lys og liv til terrenget. Også oppe på åsen bidrar myrene til utsikt, oversyn og liv i landskapet.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. Småvassbu er en eldre tømmerkoie, nå turisthytte. I nærheten er det en kølamile, der det også er reist en koie for å vise hvordan kølabrennerne levde og virket. Området har mange stier og får.

Særpreget ("Fantasieggende"/"Spennende"/"trolsk"). Hele brattlia har et trolsk preg, med stor skog og spennende formasjoner. Et annet særpreget sted er flaberga på Blåfjell, med flere titalls dekar slett fjell i dagen. Også toppen av Blåfjell, på vestsiden av kraftledningen er meget særpreget

Verdisetting

Et stort område med store og varierte opplevelseskvaliteter. Her er bratte, dramatiske lier, mystiske søkk og tjern, vide myrer og trivelig, variert skog. Området er lett tilgjengelig, med mange stier og løyper, og lett å ta seg fram skauleies.

Verditabell:

	Alder	Uberørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng- variasjon	Rom- opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær- preg	Samlet verdi
Delomr. A	**	**	***	**	**(*)	(-)	*	(*)	**
Delomr. B	**(*)	**(*)	***	***	*	*	(-)	*	***
Delomr. C	**(*)	**(*)	***	*	***	*	(-)	**(*)	**(*)
Delomr. D	***	***	***	***	***	**	(-)	***	***
Totalt									***

Skjøtsel og forvaltning

Ungskogen som befinner seg innenfor området bør skjøttes med sikte på flersjiktet struktur i framtidsskogen. I brattlia og myrområdet under bør skogen få stå til fri utvikling. Det samme bør hele toppområdet og delområdet ved Svartvannet. Delområde nord bør sees i sammenheng med omkringliggende og innesluttede partier med yngre, mer ensformig skog, og skjøttes med sikte på å bygge opp en varig, fleraldret struktur i hele området.

Kart

ØSKJEVALLSBRENNA

Området består av tre opplevelsesmessig forskjellige områder, som hver for seg og tilsammen byr på varierte og spennende inntrykk. Her finner vi grov, frodig granskog og fattige furumyrer, variert, fleraldret skog og åpne områder med myrer og tjern. Her er eldgammel, naturlig skog med stor variasjon. Romopplevelsen er sterk, både i de store landskapsrommene oppe på flaka og i skogrommene i liene og på kollene. Flere små, idylliske tjern liver opp i landskapet, og nederst i Bukkelia hiver Bukkebekken seg ut i et spennende gjel. Øskjevallsetra med flere seterstier og en eldgammel skiløype opp Bukkelia minner oss om bruken av områdene i tidligere tider.

Referansedata

Fylke:	Buskerud
Kommune:	Hole
Kartblad:	Nordmarka
H.o.h.:	Ca 360 – 538 moh.
Areal	3.168 da
Eiere	Bondeskog

Områdebeskrivelse

Beliggenhet

Området ligger mellom lille Lomma og Krokskogstupet, sentralt på Krokskogen i Hole kommune. Avstanden til Kleivstua er to kilometer, til Guriby i Lommedalen 8 km.

Naturbeskrivelse av området

Krokskogens berggrunn består i hovedsak av mektige lavaplater som gir et rolig, helhetlig landskap med vide flak gjennomskåret av sprekkedaler som er utvidet av is og vann. I vest er lavadekket erodert helt bort og utgjør en skarp stupkant mot Ringeriksbygdene. Øskjevallsbrenna ligger godt inne på flakene, uten dramatiske terrengformasjoner. I øst heller terrenget ned mot lille Lomma og Plassedammen.

Skogen bærer preg av middels til god næringstilgang og tilstrekkelig nedbør; i Bukkelia er det storvokst, variert granskog. På Øskjevallsbrenna er også grana dominerende, men med innslag av furutrær. Alderen på skogen her er betydelig. I delområde Stormyr tjern er skogen variert, der den ligger innimellom tjern og myrer. Her er mange kronglefuruer, men også dyp granskog.

Delområder

Området er ut fra forskjeller i opplevelsesverdier delt i tre områder: Øskjevallsbrenna (A), Stormyr tjern (B) og Bukkelia (C). Både skogen og terrenget gir grunnlag for inndelingen.

Avgrensning og arrondering

Opprinnelig omfattet området også arealene rundt tjernet Rundtom, men hogster vinteren 2009 har medført en reduksjon av området. I sør går nå grensen for området mot driftsveien fra disse hogstene. I vest avgrenses området av ungskog og mer påvirket skog. I nord fanger området opp områdene langs med Bukkebekken ned til og med fossen. Østgrensa defineres av skillet mot yngre skog. Området omfatter et middels stort hogstfelt øst for Attogfram. Skogen rundt – og selve tjernet er en perle, som naturlig inngår i området.

Adkomst/tilgjengelighet

Området er lettest tilgjengelig fra Kleivstua (parkering), men også med sykkel fra Lommedalen. Om sommeren er blåstien mellom Bruløkkene og Mattisplassen et godt utgangspunkt, om vinteren den preparerte hovedløypa fra Kleivstua, via Stormyr tjern til Bruløkkene.

Opplevelsesverdier /Eventyrskogverdier

Området Øskjevallsbrenna kjennetegnes av sammenhengende gammel, naturlig og variert skog med mange og varierte rom. Flere mindre tjern og den viltre Bukkebekken beriker opplevelsen. I sør ligger Øskjevallsetra, en gang blant de flotteste setervangene på hele Krokskogen, med sterstier i alle retninger.

Øskjevallsbrenna (A) omfatter områdene rundt Øskjevallsetra og Øskjevallsbrenna. Svært gammel skog med innslag av kronglefuruer i toppområdet og variert, plukkhogstpreget sjiktet skog over hele delområdet. Mange store, utvokste trær. Den gamle setra og alle seterstiene i terrenget rundt gir en påminnelse om tidligere tiders bruk av området.

Stormyrtjern (B) og områdene rundt utgjør en vakker myrmosaikk, med store og små myrer og idylliske tjern, oppdelt av koller med variert skog. Skogen er gammel og har et naturlig preg. Både terrenget og skogen er variert, med mange ulike rom.

Bukkelia (C) er storskogens rike, med grove trær i veksling med yngre generasjoner. Enkelte innslag av gamle seljer og osper. Frodig og frisk undervegetasjon. Terrenget heller mot øst, med en del hyller og skreenter. I bunnen går Bukkebekken med liv og lyst før den hiver seg utfor i et gjel med en fallhøyde på ca 10 meter.

Kort omtale av de **ulike opplevelsesverdiene**

Alder. Hele området er dominert av gammel skog. Spesielt gammel skog finnes i toppområdet på Øskjevallsbrenna. I Bukkelia er det grov gammelskog på frodig mark – en sjelden opplevelse i Marka og i skogene generelt.

Überørt / naturlig. Til tross for en del mindre hogster inntil og delvis inn i området, er hovedinntrykket av området naturlig og stedvis lite berørt av nyere tids skogbruk. Terrenget er rolig og det er mulig å oppleve naturens stillhet.

Mangfold / variasjon. Både innen de enkelte delområdene og som helhet er området variert og mangfoldig. Skogen varierer i grovhet og struktur; her er blanding av grove, gamle trær og yngre skog med stor variasjon horisontalt og vertikalt. Terrengvariasjon ("Vilt"). Terrenget er mildt, uten den store dramatikken. eneste unntak er Bukkelia som stedvis er ganske bratt, med skreenter og hyller, og Bukkebekkens gjel der denne renner ut av området.

Opplevelse av vann og fuktighet. Generelt et område med lite innslag av vann og bekker. desto sterkere virker de som finnes: Stormyr tjern, Torgetjernet og det lille, navnløse tjernet opp under Øskjevallsbrenna er idylliske og vakre, og liver opp i skogterrenget. Vide myrer rundt tjerna og nedover mot Bukkelia bidrar til en friskhet i landskapet. Bukkebekkens lekende flukt er en opplevelse i seg selv, særlig nederst, der terrenget bidrar til ekstra fart.

Opplevelse av rom. Skogstrukturen legger grunnlag for mange og varierte rom. Også hylleterrenget i Bukkelia, området med myrer og tjern og seterbebyggelsen på Øskjevallsetra bidrar sterkt til romfølelsen.

Opplevelse av kulturminner og –landskap. På dette feltet er det Øskjevallsetra og de mange seterstien som utmerker seg. Før var dette en av de flotteste setrene på Krokskogen, men desverre er forfallet kommet langt, både i form av gjengroing og bygningsmessig forfall. En gammel skiløype som ikke prepareres er et vitne om skiløpningens fortid, der skløperne selv sto for brøyting og preparering. Bukkelias fall gjør den til en morsom utforkjøring på godt føre.

Særpreg ("Fantasieggende"/"Spennende"/"trolsk"). Sammenstillingen av helt ulike naturinntrykk og kulturpreg gir området særpreg, selv om det er få enkeltsteder i skogen med spesielt sterk egen-identitet. Både myrområdet, setervollen og Bukkebekkens gjel er imidlertid steder med sterk identitet.

Verdisetting

Hver for seg innehar delområdene store opplevelsesmessige verdier. Sammen i en helhet forsterker de hverandre. Bare innenfor et relativt avgrenset område kan man få svært ulike opplevelser.

Verditabell:

	Alder	Überørt Naturlig	Mangfold Variasjon	Terreng-variasjon	Rom-opplevelse	Oppl. av Vann	Oppl. av Historie	Sær-preg	Samlet verdi
Delomr. A	***	***	***	*	**(*)	**	**	*	***
Delomr. B	***	**(*)	***	*	***	**	(-)	(*)	***
Delomr. C	**(*)	***	***	**	**(*)	*(*)	(-)	**	***
Totalt	***	***	***	*	**(*)	**	*	*	***

Skjøtsel og forvaltning

Skogen i delområde A og B bør ligge urørt, kun med skjøtsel av stier og løyper. Setervollen bør restaureres og tiltak for å redde deler av seterbebyggelsen bør vurderes. I Bukkelia bør skogen få utvikle seg mest mulig i retning av naturskog med dennes opplevelsesverdier.

Kart

